

ลักษณะและบทบาททางการเมืองของกลุ่มคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน

ในบทที่แล้วนั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอสถานการณ์ทั่วไปด้านพลังงานของประเทศไทย อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการริเริ่มโครงการเขื่อนน้ำโจน สาธารณชนของโครงการเขื่อนน้ำโจน ตลอดจนเหตุการณ์สำคัญโดยสรุปกรณีเขื่อนน้ำโจนและสถานการณ์ทั่วไปทางการเมืองระหว่างปี 2525 - 2529 ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับความเข้าใจต่อความเป็นมาของกรณีปัญหาเขื่อนน้ำโจน อย่างไรก็ตามกรณีดังกล่าวนี้ กลุ่มคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนเป็นตัวละครทางการเมืองที่สำคัญทั้งในลักษณะของการแสวงหาและเพิ่มพูนอิทธิพลและอำนาจของตน โดยยุทธวิธีต่าง ๆ เพื่อส่งผลต่อการตัดสินใจของรัฐ ดังนั้นในบทนี้ผู้วิจัยจะได้พิจารณาถึงลักษณะและบทบาททางการเมืองของกลุ่มคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน ในประเด็นต่อไปนี้

1. กลุ่มคัดค้านและฝ่ายสนับสนุนโครงการเขื่อนน้ำโจน
2. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน
3. ยุทธวิธีของกลุ่มคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน
4. กลุ่มคัดค้านในความหมายของกลุ่มอิทธิพลทางการเมือง

1. กลุ่มคัดค้านและฝ่ายสนับสนุนโครงการเขื่อนน้ำโจน

สำหรับในประเด็นนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะทำการสำรวจเพื่อให้ได้ภาพกว้าง ๆ ของฝ่ายที่แสดงบทบาทในเชิงคัดค้านการก่อสร้างเขื่อนน้ำโจน ฝ่ายหนึ่งและฝ่ายที่สนับสนุนการสร้างเขื่อนน้ำโจนอีกฝ่ายหนึ่ง โดยผู้วิจัยเลือกทำการสำรวจจากข่าวและบทความที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ ระหว่าง พ.ศ. 2525 - 2529 จากแหล่งข้อมูลต่อไปนี้คือ

1. ห้องสมุดหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและหนังสือพิมพ์มติชน เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเขื่อนน้ำโจนจากหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยทุกฉบับที่ตีพิมพ์ในกรุงเทพฯ
2. ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อสำรวจบทความและบทวิเคราะห์ข่าวจากหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ 3 ฉบับคือ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ มติชน

สุดสัปดาห์ และสยามใหม่ (เคล็ดคลับ, ข่าวพิเศษ)

3. ท้องสมุดหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์และเดอะ เนชั่น เพื่อศึกษาข้อมูลข่าวเกี่ยวกับเขื่อนน้ำโจน ในหนังสือพิมพ์รายวันฉบับภาษาอังกฤษทั้งสองฉบับ

ผู้วิจัยพบว่า มีข่าวปรากฏเกี่ยวกับเขื่อนน้ำโจนทั้งสิ้น 139 ครั้ง (จำนวนครั้งนั้น ผู้วิจัยถือว่าหากหนังสือพิมพ์ลงข่าวในประเด็นส่วนใหญ่ใกล้เคียงกันแม้จะหลายฉบับ จะถือเป็นหนึ่งครั้ง) และบทความ บทวิเคราะห์ข่าวของหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์จำนวน 21 ครั้ง รวม 160 ครั้ง

ซึ่งสามารถสะท้อนภาพของฝ่ายคัดค้านและฝ่ายสนับสนุนการสร้างโครงการไฟฟ้าพลังน้ำแควใหญ่ตอนบน เขื่อนน้ำโจนดังนี้

กลุ่มคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน

1. กรมป่าไม้ ท่าทีของกรมป่าไม้ต่อกรณีเขื่อนน้ำโจนปรากฏเป็นภาพความไม่เป็น เอกภาพภายในองค์กรแห่งนี้เป็นอย่างมาก เนื่องจากในส่วนของนายพงศ์ โสโน อธิบดีกรมป่าไม้ได้แสดงท่าทีสนับสนุนโครงการเขื่อนน้ำโจน ทั้งการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน¹ การเขียนบทความสนับสนุน² และลงนามในหนังสือลงความ เห็นของกรมป่าไม้ เสนอถึงสำนักปลัดกระทรวง เกษตรและสหกรณ์³ เป็นต้น ส่วนเจ้าหน้าที่ระดับรองลงมาเท่าที่ปรากฏเป็นข่าวมี อาทิ เช่น นายไพโรจน์ สุวรรณกร ผู้อำนวยการกองอนุรักษ์สัตว์ป่า (รองอธิบดีกรมป่าไม้ 2529)⁴ นายวีระ อีระประสาน หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร⁵

¹ ข่าวไทย (9 มิถุนายน 2525) : 6.

² "ข้อพิจารณาเกี่ยวกับโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังน้ำแควใหญ่ตอนบน เขื่อนน้ำโจน," บ้านเมือง (26, 27, 28 กุมภาพันธ์ และ 1 มีนาคม 2525)

³ อ้างถึงใน คณะศึกษาศึกษามหาบัณฑิต กลุ่มวิชาสิ่งแวดล้อม 9 สาขา, เรื่องเดียวกัน, หน้า 288.

⁴ ไทยรัฐ (24 มีนาคม 2525) : 16.

⁵ ข่าวไทย (9 มิถุนายน 2525) : 16.

และเจ้าหน้าที่ในระดัปรองอื่น ๆ ได้ทำหน้าที่สนับสนุนข้อมูลแก่กลุ่มคัดค้าน⁶ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากความถี่ของข่าวในเชิงคัดค้านประกอบกับเมื่อนายพงศ์ ไสโย พันจากตำแหน่งอธิบดีกรมป่าไม้แล้วท่าทีของกรมป่าไม้ได้บ่งชี้ว่าไม่เห็นด้วยกับโครงการเขื่อนน้ำโจน ผู้วิจัยจึงส่งกรมป่าไม้ไว้ในฝ่ายคัดค้าน

2. ชมรมสภาวะแวดล้อมสยาม⁷ ปรากฏเป็นข่าวเมื่อ ดร.สุรพล สุตารา อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประธานชมรมสภาวะแวดล้อมสยาม ได้เสนอความเห็นคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2525*

3. ชมรมนักศึกษาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 15 สถาบัน⁸ ได้ออกแถลงการณ์คัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน ชมรมนักศึกษาดังกล่าวประกอบด้วยชมรมนักศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าวิทยาเขตบางมด สถาบันวิทยาเขตลาดกระบัง มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒวิทยาเขตประสานมิตร มศว.ปทุมวัน มศว.บางแสน และ มศว.พิษณุโลก

⁶ สัมภาษณ์ สมพงษ์ ธงไชย, ประธานคณะนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 9 สาขา มหาวิทยาลัยมหิดล, 15 กรกฎาคม 2530 และสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ "เจ้าหน้าที่ระดับหัวหน้าฝ่ายของกองหนึ่งในกรมป่าไม้" 12 กรกฎาคม 2530

⁷ ไทยรัฐ (25 เมษายน 2525) : 16.

* ผู้วิจัยขอทำความเข้าใจไว้ ณ ที่นี้ว่า เนื่องจากในการรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสารและการสัมภาษณ์นั้นผู้ให้ข้อมูลไม่สามารถยืนยันได้อย่างแน่ชัดว่ากลุ่มหรือองค์กรต่าง ๆ เข้าร่วมการคัดค้าน ก่อน/หลัง กลุ่มหรือองค์กรใด ความประสงค์ในที่นี้เพียงต้องการเสนอภาพว่ามีกลุ่มหรือองค์กรใดบ้างที่ร่วมคัดค้านโดยอาศัยการตรวจสอบจากการปรากฏตัวในข่าวหนังสือพิมพ์ เป็นสำคัญ

⁸ มติชน (19 กรกฎาคม) : 16.

4. คณะกรรมการศึกษาเรื่องพลังงาน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมี พลตรีชวลิต ยงใจยุทธ เจ้ากรมยุทธการทหารบกเป็นประธาน⁹ (คณะกรรมการชุดนี้ อยู่ในคณะที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี)¹⁰

5. นิยมไพโรสมาคม ปราบกฏเป็นข่าวเมื่อนายแพทย์บุญส่ง เลชะกุล เลขานุการสมาคมได้อภิปรายคัดค้านโครงการเขื่อนน้ำโจนที่โรงพยาบาลสงฆ์ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2525¹¹

6. พรรคพลังใหม่ โดยนายเกรียง วิสิษฐอรุณ ไชยภพพรรคได้ทำหนังสือ แสดงท่าทีของพรรคพลังใหม่ร่วมคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน ลงตีพิมพ์ในคอลัมน์ "เหยี่ยวพญาเหิน" หนังสือพิมพ์มหาชัย¹²

7. วันที่ 17 สิงหาคม 2525 คณะนักศึกษามหาบัณฑิต กลุ่มวิชาสิ่งแวดล้อม 9 สาขาวิชา วิทยาลัยวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ร่วมโครงการคัดค้าน โดยการออก แถลงการณ์¹³

8. วันที่ 25 กันยายน 2525 กลุ่มสื่อมวลชนกาญจนบุรี ได้ร่วมขบวนการ คัดค้านโดยการจัดอภิปรายเกี่ยวกับโครงการเขื่อนน้ำโจนที่โรงแรมริเวอร์แคว จังหวัด กาญจนบุรี¹⁴

⁹สำเนาบันทึกคณะกรรมการศึกษาเรื่องพลังงาน ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เสนอนายกรัฐมนตรี 16 กรกฎาคม 2525.

¹⁰สำเนาบันทึกคณะที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี เสนอนายกรัฐมนตรี, 27 กรกฎาคม 2525.

¹¹บ้านเมือง (2 สิงหาคม 2525) : 16.

¹²มหาชัย (2 สิงหาคม 2525) : 5.

¹³แนวหน้า (18 สิงหาคม 2525) : 16.

¹⁴ดาวสยาม (26 กันยายน 2525) : 16.

9. วันที่ 27 กันยายน 2525 ชมรมกฎหมายพิทักษ์สิ่งแวดล้อม โดย นายชัชวาลย์ ชมภูแดง ประธานชมรมฯ ได้ทำจดหมายเปิดผนึกถึงนายกรัฐมนตรี เพื่อ ส่งการให้ดำเนินคดีกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย กรณีบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อดำเนินโครงการเขื่อนน้ำโจนโดยพลการ¹⁵
10. วันที่ 26 พฤศจิกายน 2525 ชมรมประชาธิปไตยแห่งประเทศไทยได้ร่วม ศักดิ์ค้ำโดยการจัดอภิปรายเรื่อง "ควรสร้างเขื่อนน้ำโจน" ที่สมาคมทนายความแห่งประเทศไทยผู้อภิปรายมาจากกลุ่มศักดิ์ค้ำทั้งหมด¹⁶
11. วันที่ 8 ธันวาคม 2525 สมาคมทนายความ โดยนายประธาน ดวงรัตน์ นายกสมาคมทนายความ ได้ทำหนังสือร้องเรียนถึง นายชวน หลีกภัย รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อให้ดำเนินคดีกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย¹⁷
12. วันที่ 20 ธันวาคม 2525 ชมรมลูกเสือชาวบ้านกาญจนบุรี โดยนายบุญปลุก ทัดตานนท์ ประธานชมรมฯ ได้แถลงข่าวในนามชาวกาญจนบุรีว่าไม่ต้องการเขื่อนน้ำโจน¹⁸
13. นิเวศวิทยาสมาคมแห่งประเทศไทย¹⁹
14. ธรณีวิทยาสมาคมแห่งประเทศไทย²⁰ ดร.ปรีญา นุตาลัย นายกสมาคมฯ ได้เขียนบทความตอบโต้ฝ่ายสนับสนุนการสร้างเขื่อนน้ำโจนลงในหนังสือพิมพ์บ้านเมือง

¹⁵ มติชน (30 กันยายน 2525) : 16.

¹⁶ มติชน (6 ธันวาคม 2525) : 16.

¹⁷ มติชน (20 ธันวาคม 2525) : 16.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

¹⁹ มติชน (18 กรกฎาคม 2527) : 16.

²⁰ บ้านเมือง (8 มีนาคม 2525) : 5.

15. มีรายงานข่าวว่า สมาคมอนุรักษ์สัตว์ป่าและผู้พิทักษ์วนอุทยานแห่งชาติ²¹ พร้อมด้วยนายแพทย์บุญส่ง เลขะกุล และ ดร.สุรพล สุตารา เดินทางเข้าพบนายณรงค์ วงศ์วรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2527 เพื่อเสนอข้อมูลคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน.

16. สมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม โดยนายจิระ นายกสมาคมฯ ^{ใหม่จึง} ได้ออกแถลงข่าวคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน²²

17. มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย เป็นผู้ประสานงาน เพื่อให้มีการประชุมกลุ่มคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน ซึ่งมีกลุ่มคัดค้านหลายกลุ่ม เข้าร่วมประชุม เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2527

18. ชมรมสื่อมวลชนหญิงได้เข้าร่วมประชุมในครั้งนั้นด้วย²⁴

19. โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติโดยนายระพี สาคริก ได้ร่วมอภิปราย แสดงความเห็นคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2529 ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์²⁵

20. มีการจัดตั้งชมรมธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเพื่ออนาคตจังหวัดกาญจนบุรีขึ้น เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2529 เพื่อรณรงค์เรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน²⁶

²¹ เศรษฐกิจการเมือง (8 กุมภาพันธ์ 2527) : 16.

²² Bangkok Post (18 June 1984) : 1.

²³ มติชน (18 กรกฎาคม 2527) : 16.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

²⁵ มติชน (11 สิงหาคม 2529) : 16.

²⁶ มติชน (3 ตุลาคม 2529) : 16)

21. มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งโลก (World Wildlife Funds-WWF) โดย เซอร์อาร์เทอร์ นอร์แมน ประธานมูลนิธิฯ ให้สัมภาษณ์ระหว่างมาเยือนประเทศไทยว่า องค์กรของเขาจะร่วมรณรงค์คัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนจนกว่าโครงการจะยุติ²⁷

22. สมาพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ²⁸ (International Union for Conservation of Nature - IUCN)

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกลุ่มและองค์กรที่กล่าวมานี้ มีจำนวนมากและมีลักษณะ หลากหลาย ประกอบกับเงื่อนไขในการวิจัยมีจำกัด ผู้วิจัยจึงเลือกทำการศึกษาโดย สัมภาษณ์บุคคลสำคัญของกลุ่มและองค์กรเพียงบางกลุ่ม/องค์กรนี้คือ ชมรมสภาวะแวดล้อม สยาม ชมรมนักศึกษาอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม 15 สถาบัน (เลือกสัมภาษณ์เพียง บางสถาบัน) คณะศึกษามหาบัณฑิต กลุ่มวิชาสิ่งแวดล้อม 9 สาขาวิชา มหาวิทยาลัยมหิดล ชมรมกฎหมายพิทักษ์สิ่งแวดล้อม สมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มูลนิธิ คุ้มครองชีวิตสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย สมาคมทนายความแห่งประเทศไทย ชมรมประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย ชมรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่ออนาคตจังหวัด กาญจนบุรี และโครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ

ฝ่ายสนับสนุนโครงการเขื่อนน้ำโจน

1. การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยในฐานะเจ้าของโครงการ
2. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ²⁹
3. กรรมการเกษตรและสหกรณ์สภาผู้แทนราษฎร³⁰ โดยนายสุนทร ทาช้าย

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมา และกรรมการเกษตรและสหกรณ์ แกลงข่าวแสดงท่าทีของคณะกรรมการฯ ผ่านหนังสือพิมพ์มาตุภูมิ เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2525

²⁷ Bangkok Post (30 January 1984) : 1.

²⁸ มาตุภูมิ (27 มิถุนายน 2527) : 2.

²⁹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, เอกสารประกอบการพิจารณาโครงการไฟฟ้าพลังน้ำแควใหญ่ตอนบน เขื่อนน้ำโจน, หน้า 8 - 11.

³⁰ มาตุภูมิ (28 กันยายน 2525) : 1.

4. กรรมการวิชาการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงานวุฒิสภา โดย
ม.ล.ตรีศยทุธ เทวกุล วุฒิสมาชิกและกรรมการวิชาการวิทยาศาสตร์ฯ แถลงข่าวเมื่อวันที่
27 กันยายน 2527³¹

5. ชมรมวิศวกรรมแหล่งน้ำจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย³²

6. กรรมการวิชาการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน สภาผู้แทน
ราษฎรและวุฒิสภา³³ โดยนฤชาติ บุญสุวรรณ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสงขลา
โฆษกคณะกรรมการวิชาการวิทยาศาสตร์ฯ สภาผู้แทนราษฎรแถลงข่าวมติของที่ประชุมร่วมคณะ
กรรมการวิชาการวิทยาศาสตร์ของทั้งสองสภา

2. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน

ต่อไปนี้จะพิจารณาลักษณะทั่วไปของกลุ่มคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน 10 กลุ่ม
ในด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ ความเป็นมา วัตถุประสงค์ กิจกรรมสำคัญ ลักษณะของสมาชิก
แหล่งทุนสนับสนุนกิจกรรมและการเข้าร่วมคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน เพื่อให้เห็นถึง
ลักษณะทั่วไป การมีตัวตนอยู่จริงของกลุ่ม/องค์การเหล่านี้ ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรม
การคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน

2.1 สมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม มีการก่อตั้งจากสมาคมสถาปนิก
สยาม เมื่อปี พ.ศ.2511³⁴ ซึ่งส่วนใหญ่มีสมาชิกเป็นสถาปนิกแต่ก็มีบุคคลอาชีพอื่นร่วมด้วย

³¹ มติชน (2 กุมภาพันธ์ 2527) : 3.

³² สยามรัฐ (31 พฤษภาคม 2527) : 16.

³³ มติชน (7 มิถุนายน 2527) : 16.

³⁴ "สัมภาษณ์ศิริชัย นฤมิตรเรขการ," อาจารย์สาร 14 (พฤษภาคม -
มิถุนายน 2530) : 73.

ต่อมาได้มีการก่อตั้ง เป็นสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2514³⁵ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือการส่งเสริมสนับสนุนตลอดจนให้ความคิดเห็นและความรู้ในทางวิชาการ ในด้านการอนุรักษ์สถานที่ซึ่งมีความสำคัญทางด้านศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี และสิ่งแวดล้อมทางด้านนิเวศวิทยา³⁶ กิจกรรมที่สำคัญของสมาคมฯ ได้เคยดำเนินการมาคือ การเสนอแนะให้มีการแก้ไขกฎหมาย และให้มีกฎหมายต่อไปนี้แทน เช่น พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พระราชบัญญัติผังเมือง เป็นต้น³⁷ สมาชิกที่สำคัญของสมาคมฯ ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้ที่สนใจในด้านการอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วยนักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม สถาปนิก นายแพทย์ ผู้บริหารระดับสูงของกรมป่าไม้และรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น³⁸ แหล่งทุนสนับสนุนกิจกรรมนั้น อาศัยรายได้จากค่าบำรุงของสมาชิกและการบริจาค ส่วนการเข้าร่วมกิจกรรม ศักดิ์ค้ำการสร้างเขื่อนน้ำโจนนั้น นางรตยา จันทรเทียร³⁹ นายกสมาคมฯ เปิดเผยว่า จุดเริ่มต้นของการศักดิ์ค้ำมาจากการติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวทางด้านการอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมอันเป็นกิจกรรมปกติ ของสมาคมฯ อยู่แล้ว จนกระทั่งได้มีสมาชิกบางท่านได้นำเรื่อง เขื่อนน้ำโจนมาเสนอในที่ประชุม สมาชิกของสมาคมฯ มีความเห็นว่า ควรจะศักดิ์ค้ำการสร้างเขื่อนน้ำโจน ทั้งนี้เนื่องจากการก่อสร้างนั้นจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ซึ่งมีความสำคัญด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์ แหล่งอารยธรรม และประชาชนอาจประสบปัญหาอันตรายอันเนื่องมาจากแผ่นดินไหวได้ภายหลังสร้างเขื่อน⁴⁰ สำหรับวิธีการศักดิ์ค้ำของสมาคมฯ นั้น เนื่องจากสมาชิกของสมาคมฯ

³⁵ เอกสารแนะนำสมรคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม. (อัตสำเนา).

³⁶ เรื่องเดียวกัน

³⁷ เรื่องเดียวกัน

³⁸ เรื่องเดียวกัน

³⁹ นางรตยา จันทรเทียร ขณะให้สัมภาษณ์ดำรงตำแหน่งรองผู้ว่าการเคหะแห่งชาติ.

⁴⁰ สัมภาษณ์นางรตยา จันทรเทียร, นายกสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม,

โดยส่วนใหญ่เป็นผู้มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูงในวงราชการและรัฐวิสาหกิจ ดังนั้นวิธีการคัดค้านจึงมีลักษณะเป็นทางการ ตามวิถีทางของระบบราชการ ดังปรากฏจากคำสัมภาษณ์นางรตยา จันทรเทียร ว่า "สมาชิกส่วนใหญ่ของเราเป็นผู้ใหญ่ เราคิดว่าการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ควรเสนอเป็นหนังสือราชการดีกว่า จึงได้ทำหนังสือแสดงความเห็นถึงผู้ที่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจ เราส่งเองโดยผ่านตรงถึงคนที่เรารู้จัก" นอกจากนี้ก็มีการเผยแพร่ข้อมูลผ่านหนังสือพิมพ์ แต่ไม่บ่อยครั้งนัก

2.2 มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย

ความเป็นมาของมูลนิธิฯ เกิดจากการรวมตัวกันของบรรดาผู้ที่เคยเป็นอาสาสมัครในงานอนุรักษ์สัตว์ป่าของนายแพทย์บุญส่ง เลขะกุล นายกนิษฐไพโรสสมาคมแห่งประเทศไทย ซึ่งพบว่างานอนุรักษ์ที่ทำนั้นต้องประสบปัญหาด้านเงินทุนมาโดยตลอด เพราะต้องอาศัยเงินทุนส่วนตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ดังนั้นบรรดาอาสาสมัครเหล่านี้จึงได้ก่อตั้งเป็นมูลนิธิ เมื่อเดือน ตุลาคม 2526 โดยเป็นมูลนิธิที่อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์⁴¹ วัตถุประสงค์ของมูลนิธิในประการสำคัญคือการแสวงหาและจัดสรรเงินทุน เพื่อสนับสนุนโครงการอนุรักษ์ธรรมชาติต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน เพื่อให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่าและพรรณพืชไว้เพื่ออนุชนรุ่นหลัง⁴² กรรมการสำคัญของมูลนิธิฯ นั้นโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นบุคคลสำคัญทั้งในด้านธุรกิจ นักการธนาคาร นายทหารระดับสูง ตลอดจนนักการเมือง เป็นต้น⁴³ แหล่งทุนสนับสนุนกิจกรรมของมูลนิธิฯ นั้น โดยส่วนใหญ่ของรายได้มาจากการบริจาคของต่างประเทศ⁴⁴ จากองค์การต่อไปนี้คือ

⁴¹ สัมภาษณ์นายพิสิฐ ณ พัทลุง, เลขาธิการมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย, 1 ตุลาคม 2530.

⁴² "Wildlife : Cherish our National Heritage " เอกสารเผยแพร่ของมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย.

⁴³ มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย, รายงานกิจกรรมและแผนงานอนุรักษ์ (กรุงเทพมหานคร ช บรรณสิน, 2529), หน้า 20 - 21.

⁴⁴ สัมภาษณ์นายพิสิฐ ณ พัทลุง, เรื่องเดียวกัน.

World Wildlife Fund (WWF) International Union for The Conservation of Nature (IUCN) และ United Nation Environmental Program (UNEP) เป็นต้น ถึงสิ้นปี 2529 มูลนิธิฯ มีทุนสะสมประมาณ 7 ล้านบาท⁴⁵ การเข้าร่วมกิจกรรมคัดค้านโครงการเขื่อนน้ำโจนนั้น มูลนิธิฯ ทำหน้าที่สำคัญในด้านการประสานงาน การอำนวยความสะดวกเพื่อให้บรรดาผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มอนุรักษ์มาประชุมกันว่าจะดำเนินการคัดค้านอย่างไร⁴⁶ โดยนายพิสิฐ ฅ พัทลุง⁴⁷ เลขาธิการมูลนิธิฯ ให้ความเห็นว่า "มูลนิธิไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญเรื่อง เขื่อน พวกเราเป็นนักหาทุน เราเป็น Wildlife promoter ดังนั้นมูลนิธิฯ จึงทำหน้าที่สำคัญในด้านการประสานงาน"⁴⁸ เฉพาะกรณีการคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนนั้น มูลนิธิฯ ได้ใช้จ่ายงบประมาณเพื่อการนี้เงิน 30,000 บาท ในปี 2527 และ 24,490 บาทในปี 2529⁴⁹ นอกจากนั้นมูลนิธิฯ ยังมีบทบาทสำคัญในการติดต่อกับองค์กรอนุรักษ์ระหว่างประเทศชาติ เช่น WWF ซึ่งผู้ที่ดำรงตำแหน่งประธาน WWF นั้น เป็นพระบรมวงศรัศมีของต่างประเทศ อาทิ เช่น เจ้าชายเบอร์นาค พระสวามี สมเด็จพระบรมราชาธิบดีนาถ แห่งเนเธอร์แลนด์ดำรงตำแหน่งประธานปี 2525 และเจ้าชายฟิลลิป พระสวามีสมเด็จพระบรมราชาธิบดีนาถ แห่งอังกฤษ ประธานในปี 2526 ได้ทำหนังสือการคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนมาถึงรัฐบาลไทย⁵⁰ นอกจากนั้นเซอร์อาเทอร์ นอร์แมน ประธาน WWF ปี 2527 ให้สัมภาษณ์ข่าวยุโรปว่า องค์กรของเขาจะเข้าร่วมณรงค์คัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนจนกว่าโครงการจะยุติ⁵¹

⁴⁵ มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย, เรื่องเดียวกัน.

⁴⁶ สัมภาษณ์นายพิสิฐ ฅ พัทลุง, เรื่องเดียวกัน.

⁴⁷ นายพิสิฐ ฅ พัทลุง เป็นนักธุรกิจที่มาทำหน้าที่บริหารมูลนิธิฯ ด้วย.

⁴⁸ สัมภาษณ์นายพิสิฐ ฅ พัทลุง, เรื่องเดียวกัน.

⁴⁹ มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย, เรื่องเดียวกัน, หน้า 19.

⁵⁰ Bangkok Post (14 February 1983) : 3,

⁵¹ Bangkok Post (30 January 1984) : 1.

2.3 ชมรมกฎหมายพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ก่อตัวขึ้นเมื่อปี 2524 จากการรวมตัวกันของนักกฎหมายและบุคคลในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ที่มีความสนใจต่อปัญหาสภาพแวดล้อม และสนใจที่จะผลักดันให้มีการใช้กฎหมายบ้านเมืองอย่างเคร่งครัดเพื่อแก้ไขปัญหาสีงแวดล้อม ซึ่งถูกทำลาย⁵² จุดสนใจที่สำคัญของชมรมฯ, ก็คือการศึกษาและเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เนื่องจากส่วนใหญ่ของสมาชิกเป็นนักกฎหมาย⁵³ วัตถุประสงค์สำคัญของชมรมฯ คือการสอดส่องด้านเหตุผลภาวะและผลักดันหน่วยงานของรัฐฯ หรือผู้มีอำนาจหน้าที่ ให้ควบคุมประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งมีส่วนช่วยอนุรักษ์สภาวะแวดล้อมที่มีอยู่แล้วอย่างมีประสิทธิภาพ⁵⁴ กิจกรรมสำคัญของชมรมฯ คือการจัดทำจุลสารตอบปัญหาชาวบ้านเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม และนายสุนัย จุลพงศธร เลขานุการชมรมกฎหมายพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เปิดเผยว่า กิจกรรมที่สามารถจัดอย่างต่อเนื่องในช่วงแรกแทบทุกเดือนคือ การจัดเสวนาเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยใช้สถานที่ของสมาคมทนายความ⁵⁵ สมาชิกสำคัญของชมรมฯ โดยส่วนใหญ่เป็นทนายความ แหล่งทุนที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมของชมรมฯ ได้มาจากคำบารุงของสมาชิกและได้มาจากการรับบริจาค สำหรับการเข้าร่วมการศึกษาค้นโครงการ เชื้อนน้าโจนนัน นายสุนัย จุลพงศธร ให้สัมภาษณ์ว่า เริ่มต้นจากการติดตามข่าวสาร หนังสือพิมพ์ ซึ่งในปี 2525 มีการเสนอข่าวเรื่อง เชื้อนน้าโจนอย่างกว้างขวาง และเห็นว่ากรณีดังกล่าวมีแง่มุมทางกฎหมาย ในกรณีที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ได้บุกรุกเข้าไปในเขตป่าสงวน เพื่อดำเนินการตามโครงการ เชื้อนน้าโจน โดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งตรงกับแนวทางของชมรมฯ จึงได้ไปยื่นหนังสือร้องเรียนให้ดำเนินการคดีกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ

⁵² ชมรมกฎหมายพิทักษ์สิ่งแวดล้อม, กฎหมายพิทักษ์สิ่งแวดล้อม (มกราคม 2526) : 3.

⁵³ สัมภาษณ์นายสุนัย จุลพงศธร, เลขานุการชมรมกฎหมายพิทักษ์สิ่งแวดล้อม, 16 กรกฎาคม 2530.

⁵⁴ ชมรมกฎหมายพิทักษ์สิ่งแวดล้อม, เรื่องเดียวกัน : 4.

⁵⁵ นายสุนัย จุลพงศธร เป็นทนายความ ขณะดำรงตำแหน่งเลขานุการชมรมกฎหมายพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ได้ดำรงตำแหน่งอนุกรรมการและเลขานุการฝ่ายวิชาการของสมาคมทนายความด้วย.

โดยยื่นหนังสือถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรี และป่าไม้ เขตบ้านโป่ง

อนึ่งกิจกรรมของชมรมฯ ภายหลังจากปี 2526 ได้ซบเซาลงไปโดยเนื่องมาจาก สมาชิกขยับชั้นแข็งของชมรมฯ มีภารกิจมากขึ้นไม่สามารถผลักดันหรือสร้างกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง⁵⁶ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ผู้วิจัยเห็นว่า บรรดาชมรมหรือองค์กรอาสาสมัครของไทยนั้น มักมีลักษณะร่วมประการหนึ่ง คือ กิจกรรมของชมรมหรือกลุ่ม/องค์กรนั้น มักขึ้นกับสมาชิกหรือกรรมการที่มีความขยันขันแข็ง (active) หากสมาชิกหรือกรรมการเหล่านี้ ถอนตัว หรือพ้นวาระหรือมีภาระกิจส่วนตัว มักจะทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ของชมรมกลุ่ม/องค์กร ต้องซบเซาหรือยุติบทบาทลง

2.4 คณะกรรมการนักศึกษาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม 15 สถาบัน

(คอทส.) ความเป็นมาของคณะกรรมการนักศึกษาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมหรือที่เรียกขื่อย่อว่า "ชมรมอนุรักษ์ 15 สถาบัน" นั้น เป็นการรวมตัวกันของนักศึกษาชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจาก 15 สถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ทั้งในกรุงเทพฯ และภูมิภาค ชมรมอนุรักษ์ 15 สถาบันนั้น ได้เคยรวมตัวกันแต่ปี 2516 หากแต่ภายหลังเหตุการณ์ "16 ตุลาคม 2519" ซึ่งพลเรือเอกสงัด ชลออยู่ ได้ทำการรัฐประหาร ยึดอำนาจจากรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมทย์ และให้นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี ประเทศไทยภายหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวได้ตกอยู่ภายใต้ระบอบเผด็จการอำนาจนิยม สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนหลายประการถูกจำกัดลง เช่นเดียวกับ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของนักศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ด้วย ดังนั้นชมรมอนุรักษ์ 15 สถาบัน จึงต้องยุติบทบาทลง และได้รวมตัวอีกครั้งหนึ่งเมื่อปี พ.ศ. 2521 ซึ่งบรรยากาศทางการเมืองได้มีการให้เสรีภาพแก่ประชาชนมากขึ้น โดยในช่วงแรกของการรวมตัวนั้น มีสมาชิกที่เป็นชมรมอนุรักษ์ฯ จาก 8 สถาบัน และได้ขยายตัวเป็น 15 สถาบันในเวลาต่อมา⁵⁷

⁵⁶ สัมภาษณ์นายสุนัย จุลพงศธร, เรื่องเดียวกัน.

⁵⁷ สัมภาษณ์นายเอกชัย ตั้งบุญธินา, อดีตกรรมการชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 28 สิงหาคม 2530.

วัตถุประสงค์ของการรวมตัวกันของชมรมฯ ก็คือการ เป็นหน่วยกลางของชมรม นิสิตนักศึกษา ที่สนใจปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของสถาบันการศึกษาอุดมศึกษา ทั่วประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเผยแพร่ความรู้ เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและนิเวศวิทยา ทั้งนี้เพื่อนำมาซึ่งการสร้างความเป็นธรรม ในการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ⁵⁸ กิจกรรมสำคัญของชมรมฯ มีอาทิเช่น ปี 2521 รณรงค์ให้มีการประหยัดน้ำมันเชื้อเพลิง ปี 2523 รณรงค์คัดค้านการขุดแร่ดีบุก บริเวณอ่าวป่าตอง จังหวัดภูเก็ต และการคัดค้านการสร้างโรงงานโซดาแอช บริเวณ แหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี จนถึงปี 2529 รณรงค์คัดค้านการสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้น ดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ และการคัดค้านการสร้างโรงงานแทนทาลัมที่จังหวัดภูเก็ต⁵⁹ สำหรับวิธีการรณรงค์ของชมรมอนุรักษ์ฯ 15 สถาบัน มักจะมีรูปแบบที่ไม่ต่างกันนัก นั่นคือ การสร้างความสนใจต่อสาธารณชนวงกว้าง เช่น การชุมนุมประท้วงการเปิดอภิปรายและการจัดนิทรรศการ ในสถาบันการศึกษาตลอดจนการปิดโปสเตอร์ การแจกแถลงการณ์ เป็นต้น ทางด้านสมาชิกนั้น ปัจจุบันประกอบด้วยสถาบันต่อไปนี้ คือ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าวิทยาเขตลาดกระบัง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตบางมด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยรามคำแหง จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตปทุมวัน มศว.ประสานมิตร มศว.บางเขน มศว.พิษณุโลก มหาวิทยาลัยศิลปกร มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ การรวมตัวของชมรม อนุรักษ์ฯ ทั้ง 15 สถาบันนั้น จะเป็นการรวมตัวแบบหลวม ๆ การรณรงค์ในปัญหาใดปัญหา หนึ่งนั้น มักจะมีการประชุมร่วมเพื่อกำหนดทำที่ต่อปัญหาใดปัญหาหนึ่ง โดยแต่ละสถาบัน จะมีตัวแทนเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน และคณะกรรมการกลางของชมรมฯ ในด้าน การจัดแบ่งหน้าที่ จะแบ่งเป็น ฝ่ายวิจัยวางแผน ฝ่ายรณรงค์เผยแพร่ ฝ่ายบริการข้อมูล ฝ่ายประสานงานนั้น บทบาทหลักสำคัญมักอยู่ที่สถาบันในส่วนกลาง เนื่องจากมีความคล่องตัวกว่า

⁵⁸ เอกสารเผยแพร่ของคณะกรรมการนักศึกษาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สภาพแวดล้อม 15 สถาบัน (ฮัดสำเนา).

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน.

โดยสถาบันภูมิภาคเป็นผู้ร่วมกำหนดท่าที และนำเอาข้อมูลไปเผยแพร่ตรงต่อในภูมิภาคที่สถาบันนั้นตั้งอยู่⁶⁰ และการแบ่งหน้าที่ก็มีได้กำหนดตายตัวว่า สถาบันไหนจะรับหน้าที่ใด ขึ้นอยู่กับความพร้อมและเหตุการณ์ความเหมาะสมในช่วงนั้น ๆ ส่วนแหล่งทุนให้การดำเนินกิจกรรมส่วนหนึ่งได้จาก เงินทุนอุดหนุนกิจกรรมนักศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย และอีกส่วนหนึ่ง เป็น เงินทุนที่แต่ละสถาบันจัดหารายได้เข้าชมรมฯ โดยวิธีที่แตกต่างกันไป และการเข้าร่วมในกิจกรรมสัปดาห์ เชื่อน้ำใจนั้น นายกรวิก มามีชัย อดีตประธานกรรมการชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยรามคำแหง ให้ความเห็นว่า เนื่องจากการสร้างเชื่อน้ำใจจะเป็นการทำลายสภาพธรรมชาติ ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ของชมรมอนุรักษ์ 15 สถาบัน⁶¹ ส่วนบทบาทในการสัปดาห์นั้น นายเอกชัย ตั้งบุญธินา อดีตกรรมการชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ให้สัมภาษณ์ว่า ชมรมฯ เน้นในเรื่องการสร้าง ความสนใจต่อสาธารณชน การสร้างกระแสกดดันข้างนอก และการประสานงานกับนักวิชาการ⁶²

2.5 โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ

ความเป็นมาของโครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาตินั้น เกิดจากกลุ่มนิเวศเสวนา อันประกอบด้วยนักวิชาการอดีตนักกิจกรรมชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรและสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยและนักพัฒนาในองค์กรพัฒนาเอกชนที่สนใจในปัญหาด้านนิเวศวิทยาการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติที่พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เป็นรายเดือน ตั้งแต่ปลายปี 2527 จนกระทั่งปลายปี 2528 จึงได้ก่อตั้งเป็นโครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติขึ้น โดยเป็นองค์กร

⁶⁰ สัมภาษณ์ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม, อดีตกรรมการชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 15 สิงหาคม 2530.

⁶¹ สัมภาษณ์นายกรวิก มามีชัย, อดีตประธานชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยรามคำแหง, 7 กันยายน 2530.

⁶² สัมภาษณ์นายเอกชัย ตั้งบุญธินา, เรื่องเดียวกัน

พัฒนาเอกชน (non governmental organization) ที่มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน เพื่อเป็นหน่วยประสานงานระหว่างกลุ่มบุคคล หน่วยงาน ทั้งในภาครัฐบาล และเอกชนที่ต้องการมีส่วนร่วมต่อการรณรงค์ปัญหาทางด้านนิเวศวิทยา และรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านนิเวศวิทยา กิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการฟื้นฟูฯ นั้น ยังไม่ปรากฏชัดนัก เนื่องจากเพิ่มเริ่มโครงการไม่นาน (กิจกรรมจะปรากฏชัดในปี 2530 ซึ่งจะไม่กล่าว ณ ที่นี้) สมาชิกของโครงการฯ นั้น กล่าวได้ว่าส่วนใหญ่เป็นอดีตนักกิจกรรมจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอดีตนักกิจกรรมจากชมรมนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และบางส่วนเป็นเจ้าหน้าที่ระดับกลางของกรมป่าไม้ ทางด้านแหล่งทุนสนับสนุนโครงการนั้นได้รับการเปิดเผยจากนายวิฑูรย์ เพิ่มพงศาเจริญ เทรย์ฎีกของโครงการฯ ว่า ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชนของต่างประเทศที่สนใจทางด้านนิเวศวิทยา⁶³ การเข้าร่วมกิจกรรมคัดค้านโครงการเขื่อนน้ำโจน นายวิฑูรย์ เพิ่มพงศาเจริญ กล่าวว่าโครงการฯ เริ่มมา มีบทบาทในปี 2529 บทบาทสำคัญคือการประสานงานกับกลุ่ม/องค์กรอนุรักษ์อื่น ๆ โดยโครงการฯ สามารถประสานงานได้ทั้งในส่วนนักศึกษา ภาควิชาการและนักนิยชมธรรมชาติ และบทบาทสำคัญอีกประการหนึ่งคือการติดต่อกับองค์กรอนุรักษ์ฯ ของต่างประเทศ⁶⁴ (กล่าวสำหรับองค์กรอนุรักษ์ฯ ของต่างประเทศที่โครงการฯ ติดต่อสัมพันธ์ด้วยนั้นจะเป็นคนละกลุ่ม/องค์กรฯ ที่มูลนิธิคุ้มครองชีวิตสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยติดต่อกอยู่) เช่น Austratian Couservation Foundation, Asia - Pacific People's Environment Network และ Freinds of The Earth ซึ่งองค์กรเหล่านี้เป็นกลุ่ม/องค์กรนอกกระบบราชการของต่างประเทศที่สนใจในปัญหาด้านนิเวศวิทยา และได้พยายามก่อกระแสคัดค้านจากต่างต่างประเทศต่อรัฐบาลไทย

⁶³สัมภาษณ์นายวิฑูรย์ เพิ่มพงศาเจริญ, เทรย์ฎีกโครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ, 2 กันยายน 2530.

⁶⁴เรื่องเดียวกัน

2.6 ชมรมสภาวะแวดล้อมสยาม

จากการสัมภาษณ์ ดร.ทวีวงศ์ ศรีบุรี⁶⁵ เลขาธิการชมรมสภาวะแวดล้อม สยามพอประมวลได้ว่า ชมรมสภาวะแวดล้อมสยาม ก่อตัวขึ้นจากอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกลุ่มหนึ่ง เมื่อประมาณปี 2521 โดยเหตุจูงใจจากการที่บรรดา อาจารย์เหล่านี้ได้รับการแต่งตั้งเข้าไปทำหน้าที่ในกรรมการชุดต่าง ๆ ของรัฐบาล เช่น กรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เป็นต้น จากการศึกษาที่ต้องเข้าไปรับผิดชอบในกรรมการต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้รับรู้รายละเอียดต่าง ๆ ของโครงการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคิดว่า ประชาชนน่าจะได้รับความรู้ด้วย ซึ่งโดยฐานะของกรรมการแล้วไม่สามารถเปิดเผยรายละเอียดต่าง ๆ ได้ หรือไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้ การก่อตั้งชมรมสภาวะแวดล้อมสยาม จึงเป็นทางออกหนึ่งในการจะให้ความรู้วิชาการด้านสิ่งแวดล้อมกับประชาชน⁶⁶ วัตถุประสงค์ ของชมรมฯ ก็คือ การให้ความรู้ทางวิชาการแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้ามา มีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ได้⁶⁷ กิจกรรมหลัก ๆ ของชมรมฯ คือการจัดสัมมนาทาง ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจัดอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง และกรณีทางด้านสิ่งแวดล้อมที่ชมรมฯ เข้า ไปมีบทบาทในการให้ความรู้กับประชาชนมี อาทิเช่น โครงการโซดาแอซ โครงการโรงงาน ไฟฟ้านิวเคลียร์ กรณีการสร้างกระเช้าลอยฟ้า และกรณีโรงงานแทนทาลัมที่ภูเก็ต⁶⁸ สมาชิกของชมรมฯ นั้น ดร.ทวีวงศ์ ศรีบุรี กล่าวว่า ผู้เริ่มก่อตั้งช่วงแรกประกอบด้วย อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 3 คน คือ นายสุรพล สุดารารัตน์ ดร.กำธร เขียรคุปต์ และดร.ทวีวงศ์ ศรีบุรี ปัจจุบัน ดร.กำธร เขียรคุปต์ ได้วางมือ ลงไปแล้วเนื่องจากมีภาระกิจมากขณะนี้ ตัวบุคคลของชมรมฯ ที่เปิดเผยได้มีเพียง 2 คนคือ ดร.สุรพล สุดารารัตน์ และดร.ทวีวงศ์ ศรีบุรี ส่วนบุคคลอื่น ชมรมฯ ประสงค์ที่จะไม่เปิดเผย

⁶⁵ หมายเหตุให้ข้อมูลเป็นอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และผู้อำนวยการด้านสิ่งแวดล้อม.

⁶⁶ สัมภาษณ์ ดร.ทวีวงศ์ ศรีบุรี, เลขาธิการชมรมสภาวะแวดล้อมสยาม, 5 ตุลาคม 2530.

⁶⁷ เรื่อง เดียวกัน.

⁶⁸ เรื่อง เดียวกัน.

และบุคคลเหล่านั้นจะทำหน้าที่สนับสนุนด้านข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลเท่านั้น⁶⁹ ส่วนแหล่ง
ทุนสนับสนุนกิจกรรมของชมรมฯ นั้นในช่วงปี 2523 - 2524 เคยได้รับการสนับสนุนจาก
UNEP (United Nation Environmental Program) แต่ปัจจุบันใช้เงินทุนส่วนตัว
ของสมาชิก⁷⁰ สำหรับการเข้าร่วมกิจกรรมการคัดค้านโครงการเขื่อนน้ำโจนนั้น บทบาท
สำคัญของชมรมฯ คือการให้การสนับสนุนข้อมูลทางด้านวิชาการแก่กลุ่มคัดค้าน "เราเคยไป
present ข้อมูลใน ครม. ในกรณีการบางชุด ในสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม
แห่งชาติ ซึ่งเราไปในลักษณะที่เป็นทางการ เขาเชิญมา"⁷¹ ดร.ทวีวงศ์ ศรีบุรี ได้
กล่าวตอนหนึ่งว่า

"จุดยืนของเรา ที่เห็นว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่ยังไม่ควรสร้าง
เพราะยังไม่มีข้อมูลที่มาให้เราเห็นว่าโครงการนี้จะมีประโยชน์จริง
และเกิดความจำเป็นอย่างที่สุดแล้ว หากไม่มีโครงการอื่นอีก เราคง
ต้องยอม แต่ตอนนี้เราถือว่าทฤษฎีที่ใช้ยังไม่รู้ ข้อมูลที่ใช้ก็ยังไม่มีการรู้
อีกหลายเรื่อง แต่ได้มีการสรุปออกมาแล้ว ซึ่งไม่ค่อยน่าเชื่อถือ"⁷²

2.7 คณะกรรมการนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล กลุ่มวิชาสิ่งแวดล้อม 9 สาขา มหาวิทยาลัยมหิดล

สำหรับกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นมาเพียงช่วงระยะหนึ่งเพื่อดำเนินการคัดค้าน
การสร้างเขื่อนน้ำโจน โดยเป็นการรวมตัวกันในช่วงปี 2525 ของนักศึกษาปริญญาโท
9 สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมจากคณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยมหิดล อันประกอบด้วยคณะสังคม-
ศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ สถาบันประชากรศาสตร์ คณะสิ่งแวดล้อม

⁶⁹ เรื่องเดียวกัน.

⁷⁰ เรื่องเดียวกัน.

⁷¹ เรื่องเดียวกัน

⁷² ดร.ทวีวงศ์ ศรีบุรี, แถลงในที่ประชุมกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เมื่อวันที่ 4

และทรัพยากรศาสตร์ และคณะสาธารณสุขศาสตร์ วัตถุประสงค์ของกลุ่มนี้ นายสมพงษ์ ธงไชย⁷³ ประธานกลุ่มเปิดเผยว่า กลุ่มของตนนั้นจัดตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินการคัดค้านเขื่อนน้ำโจน โดยการเสี่ยงไม่ดำเนินการด้านกิจกรรมคัดค้านเขื่อนน้ำโจน ในนามของสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ด้วยเกรงว่าจะเป็นการผิดระเบียบของมหาวิทยาลัย พวกตนจึงมาก่อตั้งเป็นกลุ่มอิสระขึ้น โดยมีสมาชิกที่เป็นแกนสำคัญประมาณ 15 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกรรมการของสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยอยู่แล้ว⁷⁴ ทั้งนี้กลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย ได้สลายตัวไปในปี 2526 เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่จบการศึกษาไปหมด ในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่า กลุ่มดังกล่าวสะท้อนถึงลักษณะสำคัญประการหนึ่งขององค์กรนักศึกษาที่มักจะขาดความต่อเนื่องในการทำกิจกรรม อันมีสาเหตุมาจากความแปรเปลี่ยนของสมาชิกที่จบการศึกษาไป แหล่งทุนสนับสนุนกิจกรรมนั้น ได้มาจากการรับบริจาค เงินส่วนตัวของสมาชิกกลุ่ม และบางส่วนเป็นเงินจากสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัย⁷⁵ สำหรับบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมการคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนนั้น พย.สมพงษ์ ธงไชย ประธานกลุ่มฯ กล่าวว่า ได้เน้นหนักในด้านการให้ข้อมูลแก่สื่อมวลชน รวมทั้งกลุ่มอนุรักษ์อื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มของตนเป็นนักศึกษาที่ศึกษาทางด้านสิ่งแวดล้อม จึงสามารถวิเคราะห์โครงการเขื่อนน้ำโจนได้อย่างมีสหวิทยาการ ทั้งในแง่เศรษฐศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์

2.8 ขมขรมธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเพื่ออนาคตกาญจนบุรี

กล่าวได้ว่าการคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน เป็นพื้นฐานของการเกิดขมขรมธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเพื่ออนาคตกาญจนบุรี ทั้งนี้ โดยมีการประสานกันจาก 2 ด้าน คือ การผลักดันจากองค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสวนกลาง และกลุ่มคนที่สนใจปัญหาสิ่งแวดล้อม

⁷³ ขณะให้ข้อมูลเป็นอาจารย์คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติดมหาวิทยาลัยมหิดล.

⁷⁴ สัมภาษณ์นายสมพงษ์ ธงไชย, อดีตประธานกลุ่มคณะนักศึกษามหาวิทยาลัย กลุ่มวิชาสิ่งแวดล้อม 9 สาขา มหาวิทยาลัยมหิดล, 20 กรกฎาคม 2530.

⁷⁵ เรื่องเดียวกัน.

ของท้องถิ่นกาญจนบุรี ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ของนายวิฑูรย์ เพิ่มพงศาเจริญ
 เทรษฎีกโครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ (เป็นกรรมการของชมรมธรรมชาติสิ่งแวดล้อม
 เพื่ออนาคตกาญจนบุรีด้วย) ว่า

"เราเองก็มีส่วนในการตั้งกลุ่มนี้ขึ้นมา เนื่องจากเห็นว่า
 เมื่อก่อนนั้นการเคลื่อนไหวคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนมันไม่เป็น
 กลุ่มเป็นองค์กร ผมเห็นว่ามันมีความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ใน
 ท้องถิ่น เพื่อเป็นตัวหลักในการเคลื่อนไหว ผมมีทัศนคติอยู่ว่า
 ท้องถิ่นเป็นผู้เข้าไปรับผลกระทบและเกี่ยวเนื่องกับปัญหานั้นโดยตรง
 และมีความชอบธรรมสูงสุดในการเข้าไปคัดค้านเรื่องนั้น.....
 ประกอบกับกลุ่มท้องถิ่นมันมีความเป็นมวลชนสูงกว่า แต่อย่างไร
 ก็ตามในทางปฏิบัติแล้ว ในส่วนกลางก็ต้องเข้าหนุนช่วย ต้อง
 ปรึกษาหารือกัน"⁷⁶

ทางด้านนายประวิทย์ เจนวีระนนท์ ประธานชมรมธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเพื่ออนาคต
 กาญจนบุรี (นายประวิทย์ฯ โดยอาชีพแล้ว เป็นทนายความ ขณะให้ข้อมูลดำรงตำแหน่ง
 ประธานสภาจังหวัดกาญจนบุรี และเลขาธิการหอการค้ากาญจนบุรีด้วย) กล่าวว่า

"พื้นฐานการก่อเกิดจริง ๆ คือมาจากเรื่องเขื่อนน้ำโจนแต่พวกเรา
 ก็เห็นว่าก่อนนั้นการคัดค้านเรื่องเขื่อนน้ำโจนมันต่างคนต่างทำ และก็
 มาคิดในแง่ที่ว่า เรื่องนี้เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ในท้องถิ่น สมควรที่
 คนในท้องถิ่นจะต้องรวมตัวกันให้เป็นองค์กร เพื่อจะได้มีพลังในการ
 ต่อสู้จะได้เป็นแนวทางเดียวกันไม่สะเปะสะปะ การรวมตัวกันก็มีทั้ง
 นักกฎหมาย สื่อมวลชน นักธุรกิจ ประชาชนและข้าราชการบางส่วน
 ก่อตั้งเป็นชมรม"⁷⁷

⁷⁶ สัมภาษณ์นายวิฑูรย์ เพิ่มพงศาเจริญ, เรื่องเดียวกัน.

⁷⁷ สัมภาษณ์นายประวิทย์ เจนวีระนนท์, ประธานชมรมธรรมชาติสิ่งแวดล้อม
 เพื่ออนาคต กาญจนบุรี, 22 กรกฎาคม 2530.

สำหรับวัตถุประสงค์ของชมรมฯ นั้น ในประการสำคัญที่สุดก็คือ การคัดค้านการสร้างเขื่อน
น้ำโจนและการรณรงค์คัดค้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของกาญจนบุรี⁷⁸
กิจกรรมสำคัญเนื่องจากชมรมฯ เพิ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2529 ดังนั้นกิจกรรมอื่น ๆ
นอกเหนือการคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนจึงยังไม่เด่นชัดนัก กิจกรรมต่าง ๆ ของชมรมฯ
เริ่มดำเนินการอย่างจริงจัง ในปี 2530 โดยเฉพาะในท้องถิ่นกาญจนบุรีนั้น ปี 2530
ชมรมฯ ได้ดำเนินการกิจกรรม เป็นตัวหลักในการคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนหลายครั้ง สมาชิก
ของชมรมฯ ปัจจุบันมีประมาณ 300 คน อันประกอบด้วยนักกฎหมาย สื่อมวลชน นักธุรกิจ
นักการเมืองท้องถิ่น และข้าราชการรุ่นหนุ่ม - สาว⁷⁹ แหล่งทุน เพื่อดำเนินกิจกรรมของ
ชมรมฯ นั้นได้จากการบริจาค เป็นหลัก การเข้าร่วมกิจกรรมคัดค้านเขื่อนน้ำโจนที่เด่นชัด
ที่สุดหลังจากการก่อตั้งชมรมฯ คือการจัดนิทรรศการทุ่งใหญ่นเรศวรขึ้น เมื่อวันที่ 27 - 28
ธันวาคม 2529 ณ เทศบาลกาญจนบุรีและจัดอภิปรายคัดค้านเขื่อนน้ำโจนด้วย

2.9 ชมรมประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย

เป็นชมรมฯ ที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2524 โดยมีวัตถุประสงค์
ที่จะใช้ชมรมฯ เป็นศูนย์กลาง ในการพบปะ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาบ้าน
เมือง เพื่อเสนอความเห็นให้รัฐบาลแก้ไขข้อบกพร่อง⁸⁰ สำหรับผู้ที่เป็นแกนกลางในการก่อตั้ง
ชมรมประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย และดำรงตำแหน่งประธานในปีก่อตั้งคือ พลตรีระวี
วันเพ็ญ นายทหารกลุ่ม "ทหารประชาธิปไตย" และเป็นนายทหารที่มีบทบาทสำคัญในศูนย์
กิจกรรมพลเรือน กอ.รมน. (ผู้ให้ข้อมูลในชมรมประชาธิปไตยแห่งประเทศไทยท่านหนึ่ง

⁷⁸ ชมรมธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเพื่ออนาคตกาญจนบุรี, เอกสารประกอบการสัมมนา
เรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวไทย, ผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ
จังหวัดกาญจนบุรี เสนอที่เทศบาลเมืองกาญจนบุรี, 20 มิถุนายน 2530, (อัตสำเนา)

⁷⁹ สัมภาษณ์นายประวิทย์ เจนวิระนนท์, เรื่องเดียวกัน.

⁸⁰ สัมภาษณ์นายภุช สมบัติศิริ, อดีตกรรมการกลางชมรมประชาธิปไตยแห่ง
ประเทศไทย 11 กันยายน 2530, (นายภุช สมบัติศิริ เคยดำรงตำแหน่งเลขาธิการ
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อปี 2522 - 2523)

ซึ่งไม่ประสงค์ออกนามให้ความเห็นว่าการจัดตั้งชมรมประชาธิปไตยแห่งประเทศไทยของ พลตรีระวีฯ เพื่อเป็นฐานทางการเมืองให้กับพลเอกเปรม ติณสูลานนท์) และในปี 2525 ผู้ที่ดำรงตำแหน่งประธานคือ นายประธาน ดวงรัตน์ นายกสมาคมทนายความแห่งประเทศไทย กิจกรรมสำคัญของชมรมฯ คือการประชุมกันเดือนละ 1 - 2 ครั้ง เพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาทางเศรษฐกิจการเมือง แล้วนำข้อคิดเห็นจากการพูดคุยเสนอแนะไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง⁸¹ การพูดคุยในเรื่องใดนั้นจะขึ้นกับประเด็นปัญหาที่ปรากฏในสถานการณ์การเมืองช่วงนั้น ๆ สำหรับสมาชิกของชมรมฯ ประกอบด้วยนายทหารกองทัพบก นักร้องเมืองจากหลายพรรค วุฒิสมาชิก นักหนังสือพิมพ์ นักวิชาการมหาวิทยาลัย และ นักกิจกรรม (Activist)⁸² แหล่งทุนที่สนับสนุนกิจกรรมมาจากการบริจาคของสมาชิก สมทบเป็นทุนค่าอาหารและค่าอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมคัดค้าน การสร้างเขื่อนน้ำโจนนั้น จากการที่กรณีเขื่อนน้ำโจนปรากฏเป็นข่าวบ่อยครั้งทางหน้า หนังสือพิมพ์ ชมรมฯ จึงนำประเด็นดังกล่าวมาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน โดยมี สมาชิกของชมรมฯ คือ นายกฤษ สมบัติศิริ อดีตเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนา การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนายสกุล ธมภ์รักษ์สัตย์ อดีตผู้อำนวยการกองใน กรมชลประทาน ได้ทำบทวิเคราะห์ประกอบการสนทนา นอกจากนั้นมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่า และพรรคพิชแห่งประเทศไทยได้มาบรรยายข้อมูลให้ฟังเพิ่มเติม ผลการเสนอความคิดเห็น ชมรมฯ ได้เสนอไปยังรัฐบาล โดยผ่านทางหน้าหนังสือพิมพ์⁸³

2.10 สมาคมทนายความแห่งประเทศไทย

สำหรับความเป็นมาของสมาคมทนายความแห่งประเทศไทยนั้น นายประธาน ดวงรัตน์ นายกสมาคมทนายความแห่งประเทศไทย (2521 - 2526) กล่าวว่าเกิดจากการรวมตัวกันของทนายความ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจกับประชาชน

⁸¹ สัมภาษณ์นายประธาน ดวงรัตน์, อดีตประธานชมรมประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย, 16 กันยายน 2530.

⁸² เอกสารประกอบการก่อตั้งชมรมประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย (อัตสำเนา)

⁸³ สัมภาษณ์นายประธาน ดวงรัตน์, เรื่องเดียวกัน,

เกี่ยวกับอาชีพทนายความอันที่จะทำให้ทนายความได้รับการยอมรับว่าเป็น 1 ใน 4 ของ
 กระบวนการยุติธรรม⁸⁴ โดยได้รับอนุญาตให้ก่อตั้งเป็นสมาคมเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2500⁸⁵
 กิจกรรมสำคัญที่สมาคมฯ ดำเนินการมาโดยตลอดคือการช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน
 ที่ยากจนและต้องการพึ่งความยุติธรรมจากศาล แต่ขาดทุนทรัพย์ที่จะดำเนินการและงาน
 เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายให้แก่ประชาชนทางสถานีวิทยุโทรทัศน์⁸⁶ สมาชิกของสมาคมฯ
 เป็นทนายความทั้งหมดที่สมัครเป็นสมาชิก ทางด้านแหล่งทุนสนับสนุนกิจกรรมนั้น สมาคมฯ
 ได้จากค่าบำรุงของสมาชิกประเภทต่าง ๆ ของสมาคมสำหรับการเข้าร่วมในกิจกรรมคัดค้าน
 การสร้างเขื่อนน้ำโจนนั้น ประมวลจากคำสัมภาษณ์ของนายประธาน ดวงรัตน์ ทำให้ทราบ
 ว่า การที่สมาคมทนายความแห่งประเทศไทยได้เข้าร่วมคัดค้านในเรื่องเขื่อนน้ำโจน เนื่อง
 มาจากในช่วงเวลาเดียวกันนั้น (ปี 2525) นายประธาน ดวงรัตน์ ได้ดำรงตำแหน่ง
 ประธานชมรมประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย ซึ่งกำลังสนใจปัญหาเรื่องเขื่อนน้ำโจนอยู่ด้วย
 นายประธานจึงได้นำปัญหาเรื่องเขื่อนน้ำโจน เข้าปรึกษาหารือในคณะกรรมการสมาคม
 ทนายความฯ ด้วยเห็นว่ากรณีนี้มีแง่มุมทางกฎหมายเกี่ยวกับการนุกรุกป่าสงวนของการไฟฟ้า
 ฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และต่อมาจึงได้ทำหนังสือร้องเรียนถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
 เกษตรและสหกรณ์ให้พิจารณาดำเนินการตามกฎหมายกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

ในกรณีของสมาคมทนายความแห่งประเทศไทยนั้น อาจกล่าวได้ว่า การคัดค้าน
 การสร้างเขื่อนน้ำโจนนั้น เป็นกรณีหนึ่งในบางกรณีซึ่งปรากฏไม่บ่อยครั้งนัก ที่สมาคมฯ จะ
 ออกมาเคลื่อนไหวในประเด็นปัญหาอื่น ๆ ที่นอกเหนือแวดวงวิชาชีพ และผลประโยชน์ของ
 ทนายความ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในห้วงเวลาดังกล่าวนายประธาน ดวงรัตน์ นายก
 สมาคมฯ ได้รับอิทธิพลจากชมรมประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย ประกอบกับกรรมการสมาคมฯ

⁸⁴ เรื่องเดียวกัน.

⁸⁵ ข้อบังคับและระเบียบการของสมาคมทนายความแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2514
 (กรุงเทพมหานคร : มิตรนารากการพิมพ์, 2515). หน้า 36.

⁸⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 36 - 46.

บางคน ก็ เป็นกลุ่มทนายความที่สนใจในปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและรวมตัว เป็นชมรมกฎหมาย พิทักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งได้มีกิจกรรมคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนด้วยเช่นกัน เช่น นายชัชวาลย์ ชมภูแดง และนายสุนัย จุลพงศธร เป็นต้น ดังนั้นสมาคมทนายความจึงได้มาปรากฏตัว เป็นส่วนหนึ่งของการคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน

ภาพรวม เกี่ยวกับกลุ่มคัดค้าน

จากกลุ่มทั้งสิบกลุ่มที่ผู้วิจัยได้นำเสนอข้างต้นโดยมีจุดประสงค์สำคัญเพื่อเป็นการ เสนอลักษณะทั่วไปของกลุ่ม/องค์กร เหล่านี้และให้ เห็นถึงการมีส่วนร่วมของกลุ่ม/องค์กรตลอดจน การเข้าร่วมกิจกรรมการคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน

และหากจะจำแนกกลุ่ม/องค์กรที่ เข้ามามีกิจกรรมในการคัดค้านการสร้างเขื่อน น้ำโจนนั้น อาจจำแนกได้กว้าง ๆ เป็นสองประเภทคือ

1. กลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นมาโดยวัตถุประสงค์เฉพาะทางด้านการดำเนินกิจกรรม เพื่อ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น สมาคมนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย คณะกรรมการนักศึกษาอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสภาพแวดล้อม 15 สถาบัน ชมรมกฎหมายพิทักษ์สิ่งแวดล้อม โครงการฟื้นฟู ชีวิตและธรรมชาติ ชมรมสภาวะแวดล้อมสยาม คณะศึกษามหาบัณฑิต กลุ่มวิชาสิ่งแวดล้อม 9 สาขาวิชา มหาวิทยาลัยมหิดล ชมรมธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเพื่ออนาคตกาญจนบุรี

อาจกล่าวโดยชี้เฉพาะลงไปได้ว่า มีกลุ่มอยู่ 2 กลุ่มซึ่งก่อเกิดขึ้นมาเพื่อคัดค้าน โครงการเขื่อนน้ำโจน โดยเฉพาะนั่นคือ คณะศึกษามหาบัณฑิต กลุ่มวิชาสิ่งแวดล้อม 9 สาขาฯ และชมรมธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเพื่ออนาคตกาญจนบุรี หากแต่กลุ่มหลังยังขยาย กิจกรรมในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในด้านอื่น ๆ ด้วยนอกจาก การคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน

และกลุ่มซึ่งกล่าวได้ว่ากิจกรรมได้ยุติไปแล้วก็คือ ชมรมกฎหมายพิทักษ์สิ่งแวดล้อม และคณะศึกษามหาบัณฑิต กลุ่มวิชาสิ่งแวดล้อม 9 สาขา

2. กลุ่มที่มีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งเพื่อการอื่น หากแต่ได้มาร่วมการคัดค้าน การสร้างเขื่อนน้ำโจน ซึ่งประกอบด้วยสมาคมทนายความแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นกลุ่ม ผลประโยชน์ในเชิงวิชาชีพและชมรมประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย สำหรับชมรมประชาธิปไตย แห่งประเทศไทยนี้ มีบทบาทและกิจกรรมต่าง ๆ ของชมรมฯ ได้ซบเซาลงไป เนื่องจาก ไม่มีผู้ประสานงานที่ขยันขันแข็ง

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีข้อสังเกตบางประการที่พบจากกลุ่มต่าง ๆ ที่นำมาศึกษาดังต่อไปนี้คือ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ จากการสัมภาษณ์บุคคลในกลุ่มคัดค้านต่าง ยืนยันว่าลักษณะการเกาะตัวของกลุ่มคัดค้านเป็นไปในลักษณะหลวม ไม่ได้มีความ เป็นเอกภาพ ที่เหนียวแน่นนัก การประสานกันได้ในบางจุด เพราะลักษณะของแต่ละกลุ่ม/องค์กรมีความ แตกต่างกันในรายละเอียด การแบ่งหน้าที่ในการดำเนินการคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน ไม่ได้มีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน กิจกรรมการคัดค้าน จะขึ้นอยู่กับความสามารถและ ความถนัดของแต่ละกลุ่มเป็นหลัก ลักษณะที่ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ ในระหว่างกลุ่มนี้ได้ในระดับ หนึ่งคือ

1.1 การจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น

ก. การประชุมร่วมระหว่างมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืช แห่งประเทศไทย นิยมไพรสมาคม สมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยา สมาคมแห่งประเทศไทย ชมรมกฎหมายพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ชมรมประชาธิปไตยแห่ง ประเทศไทย และกลุ่มสื่อมวลชนหญิง เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2527 เพื่อร่วมกันศึกษา ข้อมูลผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมทุก ๆ ด้านจากการสร้างเขื่อนน้ำโจน เสนอให้รัฐบาล

ข. กรณีนิยมไพรสมาคมโดยนายแพทย์บุญส่ง เลชะกุล , และ ดร.สุรพล สุตารา ประธานชมรมสภาวะแวดล้อมสยาม เข้าพบนายณรงค์ วงศ์วรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2526 เป็นต้น

เฉพาะในเรื่องการจัดกิจกรรมร่วมกันนั้น อาจกล่าวได้ว่าคณะนักศึกษามหาบัณฑิต และชมรมอนุรักษ์ฯ 15 สถาบัน มีการจัดกิจกรรมร่วมกันบ่อยครั้งที่สุด

2. ความสัมพันธ์ในด้านตัวบุคคล เป็นที่น่าสังเกตว่าตัวบุคคลหลายคนของกลุ่ม ศคค่านั้นมีบทบาทในกลุ่ม/องค์กรทางด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากกว่า 1 กลุ่ม เช่น ดร.สุรพล สุคารา นอกจากจะเป็นประธานชมรมสภาวะแวดล้อมสยามแล้ว ยังเป็น กรรมการวิชาการของสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม ที่ปรึกษาชมรมกฎหมายพิทักษ์ สิ่งแวดล้อมและมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย เป็นต้น ในกรณีของ ดร.สุรพล สุคารานั้น การที่ได้เข้าไปมีบทบาทสำคัญมากบ้างน้อยบ้างในหลายกลุ่มอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยเห็นว่าอาจจะเนื่องมาจากการที่ในประเทศไทยเรานั้น ตัวบุคคลที่แสดง ตัวว่าเป็นนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่อสาธารณชนโดยวิธีการต่าง ๆ กันมีไม่มากนัก ที่พอจะยก ตัวอย่างได้มีอาทิ เช่น นายแพทย์บุญส่ง เลขะกุล เลขาธิการนิคมไพรสมาคมแห่งประเทศไทย และดร.สุรพล สุคารา อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เฉพาะ นายแพทย์บุญส่ง เลขะกุลนั้น เป็นนักนิยมธรรมชาติ ซึ่งปัจจุบันชราภาพมากแล้วจึงลด บทบาทลง ส่วนดร.สุรพล สุคารานั้นเป็นอีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งหากมีประเด็นทางด้านสิ่งแวดล้อม แล้ว มักจะถูกสื่อมวลชนขอให้แสดงทัศนะหรือความคิดเห็น เป็นข่าวอยู่เสมอซึ่งประการนี้ สะท้อนว่า ดร.สุรพล สุคารา เหมือนหนึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากคนทั่วไปแล้ว (แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่านักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาติ จะมีเพียง เฉพาะบุคคลสองท่านนี้ หากแต่บุคคลอื่นมักจะระมัดระวังในการแสดงความคิดเห็นหรือด้วย เหตุผลอื่น จึงไม่เป็นที่รู้จักของสาธารณะชนมากนัก) และในสังคมไทยนั้น หากบุคคลใด บุคคลหนึ่ง สังคมให้การยอมรับในบทบาทด้านใดด้านหนึ่งแล้ว มักจะต้องเข้าไปทำหน้าที่ กรรมการบ้าง กรรมการกิตติมศักดิ์ หรือที่ปรึกษาของกลุ่มองค์กรที่มีบทบาทเกี่ยวข้องใน เรื่องนั้น ๆ มากกว่าหนึ่งกลุ่ม/องค์กร

นายแพทย์นิตดา ศรียาภัย นอกจากจะร่วมในสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและ สิ่งแวดล้อมแล้ว ยังเป็นรองประธานมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย

นายไพโรจน์ สุวรรณกร ซึ่งเป็นเลขาธิการสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและ สิ่งแวดล้อมแล้ว ยังเป็นกรรมการบริหารของโครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติด้วย

หรือนายวีระวัฒน์ อีรประสาธน์ นอกจากจะเป็นกรรมการบริหารโครงการ ฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติแล้วยัง เป็นเลขานุการชมรมธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เพื่ออนาคตกาญจนบุรี

ความสัมพันธ์แบบทลวมของกลุ่มการคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนนั้น นอกจากจะเนื่องมาจากความแตกต่างในลักษณะพื้นฐานของแต่ละกลุ่มแล้ว ความเห็นของสุประดิษฐ์ กัณฑ์วิช ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ซึ่งติดตามทำข่าวกรณีเขื่อนน้ำโจนมาตลอด ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า

" "ผมจำแนกกลุ่มอนุรักษ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมการคัดค้านเป็น 3 พวกด้วยกัน คือ พวกนักศึกษา ซึ่งมีการทำงานต่อเนื่องและเป็นระบบ อันนี้เราต้องให้เครดิตนักศึกษาในเรื่อง เขื่อนน้ำโจน พวกที่สองที่เป็นนักอนุรักษ์ในภาคเอกชน เช่น สมาคมอนุรักษ์ฯ หรือมูลนิธิฯ พวกที่สาม เป็นนักอนุรักษ์ในภาครัฐราชการ ผมสังเกตว่า พวกที่สองและพวกที่สามค่อนข้างจะระมัดระวังไม่ให้การคัดค้านมันมีลักษณะเป็นการเมือง พวกนี้เกรงว่าจะถูกมองว่าใช้นักศึกษาเป็นเครื่องมือทางการเมืองทรยศประสานกันมันเลยเกร็ง ๆ การรวมตัวกันเลยค่อนข้างจะเป็นลักษณะ loosely formed"⁸⁷

โดยทั่วไปการทำกิจกรรมของนักศึกษา มักจะขาดความต่อเนื่อง และเป็นระบบ ทั้งนี้อาจจะด้วยเหตุที่กลุ่ม/องค์กรนักศึกษานั้น ต้องมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนผู้ปฏิบัติงานทุก ๆ ปี จากการจบการศึกษาหรือการเลือกผู้รับผิดชอบชุดใหม่มาทำหน้าที่แทน ซึ่งความสามารถในการทำงานแต่ละชุดก็ไม่เท่ากัน แต่เฉพาะในกรณีเขื่อนน้ำโจนนั้นกระแสการคัดค้านจะขึ้นสูงอย่างมากในตลอดปี 2525 จนขึ้นถึงต้นปี 2526 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าช่วงเวลาการคัดค้านอยู่ในปีการศึกษาเดียว คือปี 2525 บรรดากลุ่มนักศึกษาที่รับผิดชอบในการทำกิจกรรมคัดค้านยังเป็นกลุ่มคนกลุ่มเดิม ความต่อเนื่อง และข้อเท็จจริงประการหนึ่งที่วงการนักกิจกรรมของนักศึกษาเองให้การยอมรับคือ บรรดาชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (ซึ่งเป็นแกนหลักในการคัดค้านเขื่อนน้ำโจน) นั้นมีการสืบทอดงานกันอย่างต่อเนื่อง อดีตนักกิจกรรมชมรมอนุรักษ์ฯ หลายคน ภายหลังจบการศึกษาไปแล้วยังคงมีบทบาทในกิจกรรม

⁸⁷สัมภาษณ์นายสุประดิษฐ์ กัณฑ์วิช, ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์, 17

อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งในแง่ เป็นที่ปรึกษาให้กับรุ่นน้องหรือในบทบาทของกลุ่ม/องค์กรอื่น⁸⁸

ทางด้านการรวมตัวกันในลักษณะหลวมของแต่ละกลุ่มนั้น ในความเห็นของผู้วิจัย อันเกิดจากการได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบรรดานักกิจกรรมด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพบว่า เป็นเพียงลักษณะที่น่าสนใจของกรณี เชื่อนน้ำโจน เท่านั้นที่ทำให้กลุ่มอนุรักษ์ต่าง ๆ สามารถหันหน้ามาพูดคุยและประสานงานกันได้ กลุ่มต่าง ๆ มิได้ถูกทำให้หวาดระแวงซึ่งกันและกัน จากข้อใจมตีว่า มีผู้สูญเสียผลประโยชน์ (หากมีการสร้างเขื่อน) ได้การหนุนหลังอยู่ (กรณีแทนทาส้ม ที่จังหวัดภูเก็ต ปี 2528 กลุ่มอนุรักษ์บางกลุ่มถูกใจมตีกระทั่งลดความน่าเชื่อถือลงไปว่าถูกหนุนหลังโดยนายทุนส่งแร่เถื่อนออกนอกประเทศ ซึ่งจะสูญเสียผลประโยชน์หากมีการสร้างโรงงานแทนทาส้ม) และ/หรือมีกลุ่มหวังผลประโยชน์ทางการเมืองได้หนุนหลังอยู่ อย่างไรก็ตามการเกาะกลุ่มของกลุ่มคัดค้านก็ยังคงเป็นลักษณะหลวม ๆ อยู่ ทั้งนี้เนื่องจากพื้นฐานของแต่ละกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญ กล่าวคือ ในส่วนของนักศึกษาเองนั้นเป็นเยาวชนที่มีพื้นฐานในการรักห่วงใยต่อธรรมชาติโดยบริสุทธิ์ใจ มีความเร้าร้อนในการแสดงออก ซึ่งการแสดงออกบางประการนั้นบรรดานักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในภาคราชการหรือเอกชน ไม่สามารถดำเนินการได้ หรือไม่อาจยอมรับได้ ด้วยมองจากพื้นฐานของพวกเขาหลังจากจะเป็นผู้ที่มีอายุมากมีตำแหน่งหน้าที่การงานที่ต้องคำนึงถึงมากขึ้น ดังนั้นการรวมตัวของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงไม่ใคร่เหนียวแน่นนัก

2. สิ่งที่พบประการหนึ่ง อันเนื่องมาจากประเด็นแรกคือ การที่กระแสการคัดค้านกรณี เชื่อนน้ำโจนได้แพร่ไปในหลายกลุ่ม/องค์กรนั้น อาจเป็นด้วยการที่ตัวบุคคลของกลุ่มอนุรักษ์ฯ นั้นมีสังกัดตัวเองอยู่หลายกลุ่ม/องค์กร จึงได้นำความคิดในเรื่องการคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนไป เคลื่อนไหวในกลุ่ม/องค์กรอื่นที่ตนสังกัดอยู่ กระแสกดดัน จึงมีการปรากฏตัวขึ้นของหลายกลุ่ม/องค์กร

3. บางกลุ่มในบรรดากลุ่มคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนนั้น ไม่ประสงค์จะเปิดเผยของกลุ่มมากนัก ทั้งในแง่ของสมาชิกที่สังกัดและโครงสร้างภายในกลุ่ม/องค์กร อาทิเช่น ชมรมสภาวะแวดล้อมสยามซึ่งเปิดเผยตัวบุคคลของกลุ่มเพียง 2 คนคือ ดร.สุรพล สุดาร่า และดร.ทวีวงศ์ ศรีบุรี นอกนั้นก็กล่าวแต่เพียงว่า ชมรมฯ ยังมีสมาชิกอีกหลายคน

⁸⁸สัมภาษณ์นายเอกชัย ตั้งบุญธินา, เรื่องเดียวกัน.

หากแต่เป็นผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง ทั้งนี้อาจจะด้วยเหตุผลที่ไม่ต้องการให้ตัวบุคคลภายในกลุ่มซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าราชการต้องได้รับผลกระทบกระเทือนในหน้าที่การงาน อันเนื่องมาจากการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามการไม่เปิดเผยตัวให้ชัดเจนในแง่หนึ่งก็มีผลให้ความไว้วางใจของสาธารณะชนต่อชมรมฯ ลดน้อยลงไปด้วย

4. วิธีการคัดค้านในกรณีเขื่อนน้ำโจนของบางกลุ่ม อาทิเช่น สมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม มูลนิธิคุ้มครองชีวิตสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย ชมรมประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย และสมาคมทนายความแห่งประเทศไทยนั้น ยังคงใช้วิถีทางของระบบราชการ นั่นคือการทำหนังสือแสดงความคิดเห็นคัดค้านอย่างเป็นทางการต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เนื่องมาจากสมาชิกและกรรมการของกลุ่ม/องค์กรเหล่านี้ เป็นข้าราชการระดับสูง อดีตข้าราชการระดับสูงหรือนักธุรกิจ การดำเนินกิจกรรมคัดค้านจึงค่อนข้างจะระมัดระวัง มิให้กระทบกระเทือนต่อสถานภาพของตน

5. บางกลุ่มในบรรดากลุ่มคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนนั้น หากพิจารณาจากสถานภาพทางสังคม หรือหน้าที่การงานแล้วผู้ที่น่าจะมีศักยภาพสูง ในการที่จะดำเนินการเผยแพร่แนวความคิดในการคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน ในรูปแบบการเข้าถึงผู้มีอิทธิพลและอำนาจในการตัดสินใจสร้างเขื่อนน้ำโจน หากแต่กลุ่ม/องค์กรเหล่านี้มิได้ดำเนินการส่งปรากฏจากคำให้สัมภาษณ์ของนายพิสิฐ ฅ พัทลุง เลขาธิการมูลนิธิคุ้มครองชีวิตสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยว่า "เราไม่รู้ว่าจะไปพบใคร อีกอย่างนั้นเวลาเราขอเข้าพบหน่วยงานราชการก็บอกว่า เป็นเรื่องของทางราชการ" ในประเด็นนี้ บุคคลในกลุ่มคัดค้านกลุ่มหนึ่ง ซึ่งไม่ประสงค์จะเปิดเผยนามตั้งข้อสงสัย เกิดว่าเป็นวิธีการคิดเฉพาะตัวของนายพิสิฐ ฅ พัทลุง เองที่พิจารณาปัญหาเขื่อนน้ำโจนโดยแยกส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับปัญหาและกระบวนการทางการเมือง ทั้ง ๆ ที่จุดชี้ขาดในเรื่องเขื่อนน้ำโจนเป็นเรื่องของการเมือง ดังนั้นการปฏิบัติการของมูลนิธิฯ ที่จะมุ่งกระทำในลักษณะการลှอบบี้ต่อกลไกตัดสินใจ จึงไม่เกิดขึ้นอย่างที่ควรจะใช้ศักยภาพที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทางด้าน ดร.ทวีวงศ์ ศรีบุรี เลขาธิการชมรมสภาวะแวดล้อมสยามใต้กล่าวตอนหนึ่ง ขณะให้สัมภาษณ์ผู้วิจัยว่า "วิธีการลှอบบี้เราไม่ทำ เราไม่เล่นไต่ดิน" ในประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นทัศนะของ ดร.ทวีวงศ์ ศรีบุรี ว่ามองปัญหากรณีเขื่อนน้ำโจนโดยแยกจากกระบวนการทางการเมือง โดยพิจารณาว่าการลှอบบี้เป็นวิธีการที่ไม่ถูกต้อง ทั้ง ๆ ที่กลไกทางการเมืองระบบ

ประชาธิปไตยตะวันตกนั้น การลือขบี่ เป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลาย ทั้งในระบบรัฐสภาของอังกฤษและระบอบประธานาธิบดีของอเมริกา

3. ยุทธวิธีของกลุ่มคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน

ในที่นี้จะพิจารณาวิธีการในการต่อสู้ของกลุ่มคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน ซึ่งน่าสนใจว่ากลุ่มคัดค้านสามารถดำเนินการอย่างไรรัฐบาลจึงหันมาฟังข้อมูลจากกลุ่มคัดค้าน กระทั่งมีการชะลอการตัดสินใจ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และข่าว/บทความในหนังสือพิมพ์ชี้ให้เห็นว่า กลุ่มคัดค้านได้ใช้วิธีการต่อสู้ถึง 15 วิธีด้วยกันคือ การจัดนิทรรศการ การจัดอภิปราย การจัดนิทรรศการประกอบการอภิปราย การจัดสัมมนา การออกแถลงการณ์ การชุมนุมประท้วง การติดโปสเตอร์ การสำรวจประชามติคัดค้าน การจัดทำบทความหรือข้อเขียนอื่น ๆ เผยแพร่ทางหน้าหนังสือพิมพ์ การเข้าพบบุคคลสำคัญหรือการเสนอข้อมูลของกลุ่มคัดค้านแก่บุคคลสำคัญ การตั้งองค์กรระหว่างประเทศเข้ามาเป็นแรงกดดัน การทำพิธีไสยศาสตร์ การอุปสมบทหมู่ การจัดทำเอกสารเพื่อเผยแพร่ข้อเท็จจริง และการผลักดันให้สภาจังหวัดกาญจนบุรีลงมติคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน ซึ่งวิธีการคัดค้านนั้นจะมากน้อย เข้มข้นหรือต่อเนื่อง และมีเหตุผลอย่างไรในการใช้วิธีการนั้น ๆ จะสัมพันธ์กับสถานการณ์ในแต่ละช่วง ดังจะได้นำเสนอต่อไปนี้

การคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนนั้น ได้เริ่มคุกรุ่นมาแต่ปี 2525 ภายหลังจากมีข่าวปรากฏทางหน้าหนังสือพิมพ์ว่า คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งมี นายสุนทร หงส์ลดารมย์ เป็นประธานได้แต่งตั้งอนุกรรมการขึ้นมาพิจารณาโครงการเขื่อนน้ำโจน โดยมีนายเสนาะ อุณาภูล เลขานุการสำนักงานเป็นประธานอนุกรรมการนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา กระแสการคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน ได้ดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องไปจนกระทั่งต้นปี 2526 แล้วขบเซาและเจียบหายไป กระทั่งฟื้นกระแสการคัดค้านอีกครั้งในปี 2529

การที่กระแสการคัดค้านในปี 2525 เข้มข้นอย่างหนัก ทั้งนี้เนื่องมาจากมีการวิพากษ์วิจารณ์ว่ารัฐบาลกำลังเร่งพิจารณา เพื่อตัดสินใจว่าจะดำเนินการอย่างไร

ปี พ.ศ. 2525 นั้น ในเดือนมิถุนายน จากข้อมูลที่ประมวลได้ปรากฏว่ากลุ่ม
 ศักดิ์ค้ำได้เข้าพบบุคคลสำคัญผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจ เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน
 โดยเป็นการเชิญของนายชวน หลีกภัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผู้เข้า
 พบประกอบด้วย ดร.สุรพล สุดารา อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ดร.นาท ตันทวีรุพท์ คณบดีคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
 นายไพโรจน์ สุวรรณกร ผู้อำนวยการกองอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมป่าไม้ และนาวาโทสว่าง
 เจริญผล อธิบดีกรมประมง เพื่อชี้แจงข้อเท็จจริงเพิ่มเติมในเรื่องเขื่อนน้ำโจน⁸⁹ ถัดมา
 ในวันที่ 20 มิถุนายน นายประสพ แผลมหลวง สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรสงคราม พร้อมด้วย
 ตัวแทนชาวนาและชาวสวนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ชุมนุมประท้วงเขื่อนน้ำโจน
 ที่หน้าที่ว่าการอำเภออัมพวา และในเดือนนี้เอง ดร.สุรพล สุดารา ได้เข้าพบเพื่อชี้แจง
 ข้อเท็จจริงต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ⁹⁰

เดือนกรกฎาคมนี้ กลุ่มศักดิ์ค้ำได้เผยแพร่แนวความคิดในกรณีศักดิ์ค้ำของพวกเขา
 อีกเช่นเคย กล่าวคือในวันที่ 19 กรกฎาคม ชมรมอนุรักษ์ฯ 15 สถาบันได้ออกแถลงการณ์
 ศักดิ์ค้ำในวันเดียวกันนั้นเอง ก็ปรากฏว่ามีบทความของฝ่ายศักดิ์ค้ำทางหน้าหนังสือพิมพ์บ้านเมือง
 และวันที่ 25 ในหนังสือพิมพ์มหาชัยและชมรมอนุรักษ์ฯ 15 สถาบัน จัดการอภิปรายที่
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ การศักดิ์ค้ำของกลุ่มศักดิ์ค้ำในทั้งเวลานี้ดำเนินไปขณะที่อนุ
 กรรมการประสานการวางแผนโครงการ เขื่อนและอ่างเก็บน้ำที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
 ในคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกำลังพิจารณาศึกษาโครงการเขื่อน
 น้ำโจน เพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

พอเริ่มต้นวันแรกของเดือนสิงหาคม นายชวิน เบ้าอารีย์ สมาชิกสภาผู้แทน
 ราษฎร จังหวัดกาญจนบุรี นายเชาวริน สัตตศักดิ์ศิริ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด
 ราชบุรี และดร.สุรพล สุดารา อภิปรายศักดิ์ค้ำการสร้างเขื่อนน้ำโจน ที่หอประชุม

⁸⁹ สุชาติ นวกวงษ์, "เขื่อนน้ำโจน ทยุติกิดกันสักหน่อย," เอกสารสรุปผล
 การสัมมนาเรื่องผลได้ผลเสียโครงการเขื่อนน้ำโจน, คณะศึกษามหาบัณฑิตกลุ่มวิชา
 สิ่งแวดล้อม 9 สาขา มหาวิทยาลัยมหิดล, 22 สิงหาคม 2525, หน้า 133.

⁹⁰ สัมภาษณ์ ดร.ทวีวงศ์ ศรีบุรี, เรื่องเดียวกัน.

โรงพยาบาลสงฆ์ หลังจากนั้นเพียงวันเดียวปรากฏบทความของกลุ่มคัดค้านทางหน้าหนังสือพิมพ์มหาชน และกลุ่มคัดค้านได้มีการเสนอข้อมูลแก่ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ โดยวันที่ 4 ชมรมอนุรักษฯ 15 สถาบัน ยื่นจดหมายเปิดผนึกพร้อมเอกสาร "เชื่อนน้ำใจ ความเจ็บปวดของแผ่นดิน" ต่อเจ้าหน้าที่ของทำเนียบเพื่อมอบให้นายกรัฐมนตรี วันที่ 10 นายแพทย์บุญส่ง เลขะกุล เลขาธิการนิคมไพรสมาคม จัดทำหนังสือคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำใจถึงนายสุนทร หงส์ลดารมย์ ประธานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ วันที่ 16 ดร.สุรพล สุดารา เข้าชี้แจงข้อเท็จจริงต่ออนุกรรมการประสานการวางแผนโครงการเขื่อนและอ่างเก็บน้ำที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ถัดมาเพียงหนึ่งวัน คณะนักศึกษามหาบัณฑิต กลุ่มวิชาสิ่งแวดล้อม 9 สาขา ได้ออกแถลงการณ์คัดค้าน และหลังจากนั้น คณะนักศึกษา กลุ่มนี้ก็จัดการประชุมเพื่อชี้ผลดีผลเสียของการสร้างเขื่อนน้ำใจ ในวันที่ 22 สิงหาคม จะเห็นได้ว่ากิจกรรมคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำใจเกิดขึ้นบ่อยครั้งที่สุดในเดือนสิงหาคม ทั้งนี้เนื่องจากใกล้วันที่รัฐบาลจะตัดสินใจชี้ขาดในกรณีเขื่อนน้ำใจ เข้าไปทุกขณะ

ในเดือนกันยายนนั้น กิจกรรมคัดค้าน จะปรากฏในช่วงปลายเดือน กล่าวคือ ในวันที่ 24, 26, 27, 28, 29 กันยายน ได้มีบทความของกลุ่มคัดค้านปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ชาวไทย วันที่ 25 ชมรมสื่อมวลชนกาญจนบุรี งดการอภิปรายที่โรงแรมริเวอร์แคว กาญจนบุรี และในวันเดียวกัน คณะนักศึกษามหาบัณฑิตฯ และชมรมอนุรักษฯ 15 สถาบัน พร้อมด้วยชาวกาญจนบุรีจำนวนหนึ่งได้ทำพิธีทางไสยศาสตร์ โดยการสร้างศาลบวงสรวงดวงวิญญาณของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ณ บริเวณทางแยกไปทุ่งใหญ่นเรศวรจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงดวงวิญญาณของสมเด็จพระนเรศวรและความศักดิ์สิทธิ์แห่งเจ้าพ่อทุ่งใหญ่นเรศวร ให้อภัยคุ้มครองปกป้องรักษาแผ่นดินอันเป็นพระนามมงคลสูงสุดแห่งนี้เป็นสมบัติคู่บ้านคู่เมืองของพี่น้องประชาชนสืบไป

กรณีการสร้างศาลบวงสรวงดวงวิญญาณของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชนี้ นายวิระวัฒน์ อีระประสาธน์ เปิดเผยว่า "เป็นความคิดแรกเริ่มของดร.นาทา ขณะประชุมในฝ่ายอนุรักษซึ่งดร.นาทา เห็นว่าพวกที่ยิ่งเรียนสูง ยิ่งเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ก็ยิ่งเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์"⁹¹ ในส่วนกลุ่มคัดค้านที่เป็นนักศึกษาเอง ก็มีความเชื่อถือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์

⁹¹ สัมภาษณ์นายวิระวัฒน์ อีระประสาธน์, กรรมการกลางโครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ, 30 กันยายน 2530.

ด้วยเช่นกัน และเชื่อว่าการกระทำพิธีเช่นนี้จะส่งผลต่อจิตใจของกลุ่มผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ นายสมพงษ์ ธงไชย ประธานคณะนักศึกษามหาวิทยาลัย ได้เคยแสดงความเห็นต่อสื่อมวลชนก่อนเดินทางไปทำพิธีว่า ตนเองเป็นผู้ที่เชื่อถือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทางด้าน นายธีระวัฒน์ เห็นว่าจะส่งผลสะท้อนต่อผู้หลักผู้ใหญ่ในรัฐบาล หรือในการไฟฟ้าฝ่ายผลิต เพราะทุ่งใหญ่เรศวรนั้นเคยมีกิตติศัพท์ว่าลือในบรรดาผู้เชื่อถือว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ โดยเชื่อมโยงกรณีที่คณะนายทหารได้ใช้เฮลิคอปเตอร์ไปล่าสัตว์ ณ ทุ่งใหญ่เรศวรเมื่อปี 2516 กระทั่งประสบอุบัติเหตุ เครื่องบินตกในที่สุด

"ประกอบกับวันที่ไปบวงสรวงนั้นทาง กพผ.เอง ก็เตรียมสกัดกันไม่ให้เราไปตั้งศาล จนเกือบปะทะกัน พอเราผ่านไปได้เขาก็เตรียมรถเกรดมาไลศาลออก แต่พื้นที่ที่ทำพิธีเสร็จก็เกิดสิ่งมหัศจรรย์ มีฝนตกเฉพาะบริเวณที่ตั้งและใกล้ ๆ กับบริเวณดังกล่าวนั้นไม่ปรากฏว่ามีฝนตกแต่อย่างใด คนขับรถเกรดเองก็ไม่กล้าขับรถมาไลศาลออก จนต้องเอารถกลับ และเดี๋ยวนี้คนของ กพผ.เอง เวลาขับรถผ่านก็มักจะเอาพวงมาลัยไปบวงสรวงเป็นประจำ"⁹²

นอกจากนั้นยังได้ผลในด้านการทำเรื่องนี้ให้เป็นข่าว เพราะสื่อมวลชนให้ความสนใจรูปแบบการศักดิ์ค้ำ มีการติดตามไปทำข่าวหลายฉบับซึ่งทำให้ประเด็นการศักดิ์ค้ำขยายไปในวงกว้างมากขึ้น

"วันนั้นเราจัดขบวนออกจากกรุงเทพโดยรถบัสนับ 1 คัน คิดบ้ายข้างรถว่า หยุดเขื่อนน้ำโจน ผ่านไปตามทางก็มีคนขับรถตามเราไปหลายคัน พอเราจะปะทะกับ กพผ. สื่อมวลชนยิ่งลงข่าวกันใหญ่ มีหนังสือพิมพ์ไปกันหลายฉบับ ทำให้คนได้รู้ว่าเรากำส่งศักดิ์ค้ำมากขึ้น"⁹³

ทางด้านผลประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่นนั้น วิฑูรย์ เพิ่มพงศาเจริญให้ความเห็นไว้อย่างน่าสนใจว่า

⁹² เรื่องเดียวกัน.

⁹³ สัมภาษณ์นายสมพงษ์ ธงไชย, เรื่องเดียวกัน.

"เราจะไปพูดกับคนแถวนี้ว่าการสร้าง เขื่อนมันจะมีผลกระทบ ไปยึดเยียดตัวเลขทาง เศรษฐกิจมันไม่มีความหมายแต่หาก เราพูด ว่า เจ้าพ่อทุ่งใหญ่จะถูกหลอกลวง มัน เป็น เรื่องที่ เข้าใจ ได้มากกว่า สื่อสาร ได้มากกว่า และชาวบ้านก็รับได้ เราไม่ได้โกหกชาวบ้าน เนื้อหา มัน เป็น สัญญลักษณ์ การที่ชาวบ้านจะให้ความสำคัญกับทุ่งใหญ่ ๗ เพราะ เขาต้อง เกี่ยวข้องกับทุ่งใหญ่ และสัญญลักษณ์ของ เขามีจะผ่าน ความเชื่อ เหล่านั้น"⁹⁴

ประเด็นนี้น่าสนใจ ในแง่ที่ว่าความ เชื่ออัน เป็นสัญญลักษณ์บางประการของชาวบ้าน นั้น ในแง่หนึ่งมันส่งผลต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม เช่นกัน ตัวอย่างกรณีตอนปู่ตา ของชาวบ้าน ในภาคอีสาน ซึ่งปรากฏว่ามักจะรอดพ้นจากการสกลอบตัดไม้ของชาวบ้าน เนื่องจากชาวบ้าน เคารพว่า เป็นที่สิงสถิตย์ของวิญญาณบรรพบุรุษ อย่างไรก็ตามรูปแบบการคัดค้านโดยอาศัย ความเชื่อของชาวบ้านมาเป็น เครื่องมือนั้น นอกจากจะ เกิดผลดีในแง่ที่ เป็นการเอาพื้นฐาน ความ เชื่อ ใน เรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของคนไทยมาประยุกต์ในการต่อสู้ ในขณะ เดียวกันหนังสือพิมพ์ หลายฉบับก็วิพากษ์วิจารณ์ว่า บรรรดา กลุ่มคัดค้าน เป็นพวกมุงายทั้ง ๆ ที่ เป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง

"ทางฝ่ายที่ทราบข่าวนี้ มองว่ามันเกิดผลทั้งด้านบวกและลบ ทางด้านบวกนั้นก็คือ เป็นการดีที่เอาพื้นฐานความ เชื่อของคนในสังคม ใน เรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาประยุกต์ในการต่อสู้ แต่อีกแง่หนึ่งเราก็ถูก วิพากษ์วิจารณ์จากหนังสือพิมพ์ว่า เป็นวิธีการที่มุงายซึ่งไม่น่าที่ จะ เกิดขึ้นในแวดวงนักวิชาการและนักศึกษาที่มีการศึกษาแล้ว"⁹⁵

สำหรับความเห็นของผู้วิจัยแล้ว เห็นว่าวิธีการคัดค้านดังกล่าวข้างต้นนั้นน่าจะ ส่งผลตรงที่สุด ในแง่ของการสร้างประเด็น ให้เป็นข่าว ด้วยปรากฏว่ามีหนังสือพิมพ์สนใจ ลงข่าวการ เคลื่อนไหวคัดค้านโดยวิธีนี้อย่างกว้างขวาง แต่สำหรับของชาวกาญจนบุรีแล้ว ดูจะได้รับผลในแง่การกระตุ้นจิตใจให้เกิดการต่อสู้คัดค้านไม่มากนัก

⁹⁴สัมภาษณ์นายสมพงษ์ ธงไชย, เรื่องเดียวกัน.

⁹⁵สัมภาษณ์นาย เอกชัย ตั้งบุญธินา, เรื่องเดียวกัน.

ภายหลังการทำพิธีโศกสวดแล้ว ในวันที่ 28 กันยายน นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรีว่า คณะรัฐมนตรีกำหนดจะประชุมนัดพิเศษ เพื่อพิจารณาอนุมัติโครงการเขื่อนน้ำโจน ในวันที่ 4 ตุลาคม 2525 ทั้งนี้ที่ข่าวดังกล่าวปรากฏออกมาในวันที่ 1 ตุลาคม กลุ่มคัดค้านคือชมรมกฎหมายพิทักษ์สิ่งแวดล้อม โดยนายสุชัย จุลพงศธร เลขาธิการชมรมฯ ได้ทำหนังสือร้องเรียนถึงนายชวน หลีกภัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อให้ดำเนินคดีกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ กรณีการบุกรุกป่าสงวน ถึงวันที่ 3 ณ จังหวัดกาญจนบุรี ชมรมสิ่งแวดล้อมชนกาญจนบุรีร่วมกับชมรมอนุรักษ์ 15 สถาบัน พร้อมด้วยนายชวิน เป้าอารีย์ ผู้จัดการอภิปรายคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน ที่หน้าเทศบาลเมืองกาญจนบุรีและขณะที่คณะรัฐมนตรีนัดพิเศษกำลังประชุมอยู่ในวันที่ 4 ตุลาคม นอกจากตัวแทนของกลุ่มคัดค้านอันประกอบด้วย ดร.นาท ศัลยวิรุฬห์ ดร.สุรพล สุดาราน นายสุชาติ นวกวงษ์ และนายสมพงษ์ ธงไชย ได้เข้าชี้แจงข้อเท็จจริง เกี่ยวกับการคัดค้านแก่คณะรัฐมนตรีแล้ว ชมรมอนุรักษ์ฯ 15 สถาบันและคณะศึกษามหาบัณฑิต ได้แจกแถลงการณ์คัดค้านการสร้างเขื่อนในกรุงเทพมหานคร และศึกษาร่วมกับชาวบ้านกาญจนบุรีประมาณ 200 คน ได้ชุมนุมประท้วงบริเวณหน้าท่าเทียบด้วย การประชุมคณะรัฐมนตรีนัดพิเศษซึ่งมีมติให้ตั้งคณะทำงานชุดพิเศษโดยมีนายสมหมาย สุนทระกุล เป็นประธาน เพื่อพิจารณาศึกษารายละเอียดโครงการเขื่อนน้ำโจน แล้วเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกครั้งภายใน 90 วัน (นั่นคือ ภายในวันที่ 4 มกราคม 2526) หลังจากคณะรัฐมนตรีมีมติออกมาดังกล่าว กลุ่มคัดค้านได้ดำเนินการคัดค้านเพื่อโน้มน้าวความเห็นของสาธารณชนและผู้มีอำนาจตัดสินใจอีก โดยในวันที่ 15 ตุลาคม นายสุชัย จุลพงศธร เลขาธิการชมรมกฎหมายพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ทำหนังสือร้องเรียนถึงป่าไม้เขตนบ้านโป่งและผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อดำเนินคดีกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ในกรณีการบุกรุกป่าสงวนและหลังวันที่ 4 ตุลาคม ไม่ทราบวันที่แน่ชัด ดร.สุรพล สุดารานได้เข้าพบ ดร.เกษม สุวรรณกุล 4 เพื่อชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงการเขื่อนน้ำโจน⁹⁶ วันที่ 3 พฤศจิกายน นายแพทย์บุญส่ง เลขะกุล เลขาธิการนิคมไพรสมายคม ได้เข้าชี้แจงข้อเท็จจริงในการคัดค้านการสร้างเขื่อน

⁹⁶สัมภาษณ์ ดร.เกษม สุวรรณกุล, อดีตรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยและคณะทำงานพิจารณาโครงการเขื่อนน้ำโจนซึ่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรีเมื่อ 4 ตุลาคม 2525.

แก่คณะทำงานฯ ชุดนายสมหมาย ฮุนตระกูล ณ ทำเนียบรัฐบาล⁹⁷ หลังจากนั้นอีก 2 วัน นายแพทย์บุญส่ง เลขะกุลได้ทำหนังสือถึงนายสมหมาย ฮุนตระกูล ประธานคณะทำงาน ชุดพิเศษ เพื่อเพิ่มเติมคำชี้แจงเกี่ยวกับความเสียหายด้านสัตว์ป่า อันจะเนื่องมาจากการสร้างเขื่อนน้ำโจน หลังจากที่ได้เคยเข้าพบชี้แจงมาแล้วเมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน⁹⁸ ในเดือนพฤศจิกายนนี้เองคณะนักศึกษามหาบัณฑิตฯ ร่วมกับชมรมอนุรักษ์ฯ 15 สถาบัน ได้ออกแถลงการณ์ที่จับตาท้องของโครงการเขื่อนน้ำโจนจำนวน 21 ข้อ โดยคัดสำเนาแจกจ่ายวันละ 1 ข้อแก่ผู้โดยสารในรถโดยสารซึ่งจะแล่นจากกรุงเทพฯ ไปจังหวัดกาญจนบุรี โดยมีนักศึกษาไปแจกที่สถานีขนส่งสายใต้⁹⁹ ทางด้านชมรมประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย จัดอภิปรายเรื่อง "ควรสร้างเขื่อนน้ำโจนหรือไม่" เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน ที่สำนักงานทนายความประธาน ดวงรัตน์

ครั้นถึงเดือนธันวาคมการคัดค้านของกลุ่มคัดค้านยังคงดำรงอยู่ กล่าวคือในวันที่ 4 มกราคมทนายความของกลุ่มคัดค้านในหนังสือพิมพ์มติชนสุดสัปดาห์วันที่ 8 นายประธาน ดวงรัตน์ นายกษมาคมทนายความแห่งประเทศไทย ทำหนังสือร้องเรียนถึงนายชวน หลีกภัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อเรียกร้องให้ดำเนินคดีกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ครั้นถึงวันที่ 21 ธันวาคม ชมรมอนุรักษ์ฯ 15 สถาบัน และคณะนักศึกษามหาบัณฑิตฯ ร่วมสำรวจประชามติประชาชนแถบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง สำหรับการสำรวจประชามตินั้น ในความเห็นของชมรมอนุรักษ์ฯ 15 สถาบัน เห็นว่ามีความสำคัญต่องานสัมภาษณ์ของนายการวิก มามีชัย อดีตประธานชมรมอนุรักษ์ฯ มหาวิทยาลัยรามคำแหงซึ่งกล่าวว่า "จุดหลักของการลงไปสำรวจประชามติในพื้นที่นั้น ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่านักศึกษาลงไปสู่พื้นที่ นักศึกษาได้เข้าถึงปัญหา รับรู้ปัญหาความเดือดร้อนจริง ๆ แต่ที่เราพบคือชาวบ้านแม่กลองเอง เขาก็ประท้วงมาก่อนหน้าที่เราจะลงไปเสียอีก"¹⁰⁰ การประท้วงดังกล่าวคือการประท้วงเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2525 ซึ่งนำโดยนายประสพ แผลมหลวงสมาชิกสภาจังหวัดสมุทรสงครามที่หน้าที่ว่าการ

⁹⁷ นิยมไพโรสมาคม, "หนังสือไม่มีเลขที่," 10 สิงหาคม 2525.

⁹⁸ เรื่องเดียวกัน.

⁹⁹ สัมภาษณ์นายสมพงษ์ ธงไชย, เรื่องเดียวกัน.

¹⁰⁰ สัมภาษณ์นายการวิก มามีชัย, เรื่องเดียวกัน.

อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อเป็นการแสดงการคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน เนื่องจากเห็นว่าการสร้างเขื่อนน้ำโจนจะส่งผลให้น้ำทะเลหนุนเข้าแม่น้ำแม่กลองและก่อให้เกิดความเสียหายแก่สวนผลไม้ของตน เช่นเดียวกับกรณีการสร้างเขื่อนศรีนครินทร์เมื่อปี พ.ศ.2522 - 2523 (โปรดดูรายละเอียดในบทที่ 6 ซึ่งว่าด้วยบทบาทของข้อมูลทางวิชาการ และหนังสือพิมพ์ในกรณีปัญหาโครงการเขื่อนน้ำโจน)

ในกรุงเทพมหานครนั้น วันที่ 22 ธันวาคม ชมรมอนุรักษ์มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์จัดนิทรรศการเรื่อง เขื่อนน้ำโจนที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หลังจากนั้น ในวันที่ 26 ธันวาคม ณ หน้าเทศบาลกาญจนบุรี คณะนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 15 สถาบันและชาวเมืองกาญจนบุรี จัดพิธีอุปสมบทหมู่พระภิกษุ นักศึกษาและชาวบ้านจำนวน 14 รูป (มีนักศึกษา 1 คนคือ นายสมพงษ์ อังไชย ประธานคณะนักศึกษามหาวิทยาลัย) ในงานบวชดังกล่าวได้มีการจัดนิทรรศการเรื่อง เขื่อนน้ำโจนและการสำรวจประชามติผู้คัดค้าน เขื่อนน้ำโจนซึ่งมาชมมทกรรมและนิทรรศการในงานดังกล่าวด้วย

การอุปสมบทครั้งนี้ นายสมพงษ์ อังไชย แถลงว่า เพื่อการอุทิศแด่พระนเรศวรมหาราชที่คลงขันดาลให้รัฐบาลยังไม่ตัดสินใจสร้างเขื่อนน้ำโจน เพราะเนื้อที่น้ำจะท่วมนั้น เป็นพื้นที่ซึ่งสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเคยเสด็จยกทัพผ่านเพื่อไปทำศึกกับพม่า การสร้างเขื่อนจะทำให้ดวงพระวิญญาณของพระองค์ไม่พอใจ¹⁰¹

หากจะพิจารณาผลของการอุปสมบทหมู่ครั้งนี้ ประวิทย์ เจนวิระนนท์ ประธานชมรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกาญจนบุรีเห็นว่า น่าจะเกิดกับชาวบ้านกาญจนบุรีมากที่สุด ในแง่ที่เป็นการกระตุ้นให้ชาวบ้านตื่นตัวและสนใจในปัญหาเขื่อนน้ำโจน¹⁰² ซึ่งเช่นเดียวกับนิทัศน์ ถนอมทรัพย์ นายกเทศมนตรีกาญจนบุรีและสมาชิกชมรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกาญจนบุรีที่เห็นว่า

¹⁰¹ มาตุภูมิ (27 ธันวาคม 2525) ; 16.

¹⁰² สัมภาษณ์นายประวิทย์ เจนวิระนนท์, เรื่องเดียวกัน.

"ก่อนบวชก็มีการแห่ناقรอย เมืองมีการจัดป้ายศดค้ำน เชื่อนน้ำโจน
ร่วมขบวนด้วย มีชาวกาญจนบุรี เขาร่วมแยะบางคนก็มอบเงินทอง
เครื่องบวชให้ เงินบริจาคก็ได้ไปจ้างหงมาสมโภช มีการแสดง
ก็มีคนมาร่วมมาก ซึ่งเป็นการแสดงให้รัฐบาลรู้ว่าคนที่นี่ไม่ยอมได้เชื่อน¹⁰³

ในงานอุปสมบทครั้งนี้มีรายงานข่าวว่า ดร.นาท ศตทริรุพท์ นายไพโรจน์
สุวรรณกร และพ.อ.จำลอง ศรีเมือง อดีตเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ได้เดินทางไปร่วม
อภิปรายศดค้ำนการสร้าง เชื่อนน้ำโจนด้วย¹⁰⁴

อย่างไรก็ตามการสื่อสารกับประชาชน ซึ่งได้มีการออกข่าวก่อนบวชว่าพระภิกษุ
ที่บวชในครั้งนี้จะออกจาริกเทศนาชี้ให้ชาวกาญจนบุรี เห็นผลเสียของการสร้าง เชื่อน
นายสมพงษ์ ธงไชยกล่าวว่า

"เราไม่สามารถทำได้เพราะสันติบาลก็ตามเราแม้กระทั่งครูใหญ่
โรงเรียนวัดมะขามที่เราไปบวชแก็กก็มาบอกผมว่าจังหวัดให้แกมาติดตาม
พฤติกรรมหลวงพี่ บังเอิญช่วงที่ผมบวชชันคร่อมปีใหม่ จังหวัดนิมนต์
พระ 999 รูปมาจากวัดใกล้ ๆ เมืองมารบบิณฑบาตรตอนเช้าวันที่
1 มกราคม 2526 กลางคืนพระบางส่วนที่อยู่วัดใกล้ ๆ ก็มาจำวัด
รอที่นี่ ผมก็เลยฉายสไลด์ให้ดูในโบสถ์ ยืมเครื่องฉายสไลด์จาก
โรงเรียน มีพระประมาณ 70 - 80 รูป ผมก็พูดเรื่องสิ่งแวดล้อม
ให้ฟังและก่อนเลิกโรงเรียนเขาจัดนักเรียน ป.6 มาให้ผมพูดให้ฟัง
เรื่องสิ่งแวดล้อม ผมก็เอาสไลด์ชุดเดิมฉายให้ดูและผมก็ได้แนะนำ
วิธีการสังเกต การเตือนภัยจากแผ่นดินไหวด้วย"¹⁰⁵

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁰³ สัมภาษณ์นายนิทัศน์ ถนอมทรัพย์, นายกเทศมนตรีเมืองกาญจนบุรีและ
สมาชิกชมรมธรรมชาติดและสิ่งแวดล้อมกาญจนบุรี, 22 กรกฎาคม 2530.

¹⁰⁴ เติลินิวส์ (27 ธันวาคม 2525) : 16.

¹⁰⁵ สัมภาษณ์นายสมพงษ์ ธงไชย, เรื่องเดียวกัน.

ถึงปลายเดือน ธันวาคม 2525 นั่นคือในวันที่ 29 นายสมหมาย สุนทรกุล ประธานคณะทำงานฯ ได้ขอเลื่อนเวลาในการศึกษาเรื่องเขื่อนน้ำโจนออกไปถึงเดือน กุมภาพันธ์ 2526 เนื่องจากมีข้อมูลที่ต้องศึกษาเพิ่มเติม¹⁰⁶ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อถึงเดือน กุมภาพันธ์ นายสมหมาย สุนทรกุลได้ขอเลื่อนการศึกษาออกไปอีก 2 ครั้ง จนกระทั่งสามารถเสนอผลการศึกษาของคณะทำงานให้คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2526 ในระหว่างนี้เอง ทางด้านกลุ่มคัดค้านก็ยังคงดำเนินการคัดค้านอยู่ต่อไป โดยหวังผลเพื่อให้รัฐบาลตัดสินใจไปตามประสงค์ของกลุ่มคัดค้าน คือการไม่สร้างเขื่อนน้ำโจน

กล่าวคือในเดือน มกราคม 2526 (ไม่ทราบวันที่แน่ชัด) นายสมพงษ์ ธงไชย ประธานคณะนักศึกษามหาวิทยาลัย ยื่นรายงานความเสียหายด้านต่าง ๆ จำนวน 46 ประการ อันจะเกิดขึ้นจากการสร้างเขื่อนน้ำโจนถึงนายกรัฐมนตรีและในวันที่ 10 มกราคม กลุ่มคัดค้านได้ทำบทความเผยแพร่ความคิดเห็นในหนังสือพิมพ์มติชน ส่วนเดือนกุมภาพันธ์นั้นในวันที่ 14 ชมรมอนุรักษฯ 15 สถาบัน สำนวญประชาชาติประชาชนในกรุงเทพมหานคร สมุทรสงคราม และกาญจนบุรี เกี่ยวกับการสร้างเขื่อนน้ำโจน และวันที่ 15 กลุ่มคัดค้านได้จัดทำบทความตีพิมพ์ในหนังสือมติชน วันที่ 3 มีนาคม ศาสตราจารย์ดร.ปริญญา นุตาลัย นายกสมาคม ธรณีวิทยาแห่งประเทศไทย ทำหนังสือตอบโต้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับแผ่นดินไหวต่อนายพงศ์ โสโน อธิบดีกรมป่าไม้ (รายละเอียดโปรดดูที่ 6) และได้สำเนาถึงนายเสนาะ อุนากุล เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติด้วย อีกทั้งหนังสือดังกล่าวได้ตีพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือพิมพ์แนวหน้าฉบับวันที่ 9 และ 10 มีนาคมด้วย

ภายหลังจากเดือนมีนาคม 2526 แล้ว กิจกรรมการคัดค้านของกลุ่มคัดค้านได้เงียบหายไป ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากทางด้านกรไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ตลอดจนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และรัฐบาลมิได้มีความเคลื่อนไหวใด ๆ เกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกันกลุ่มคัดค้านเองก็ได้ประโยชน์จากการที่ฝ่ายสนับสนุนและรัฐบาลมิได้แสดงท่าทีเคลื่อนไหวผลักดันโครงการต่อไป เพราะยิ่งเวลาที่เนินช้ำออกไปค่าลงทุนของโครงการย่อมสูงขึ้น ซึ่งยิ่งจะทำให้รัฐบาลสงเลใจในการอนุมัติก่อสร้าง ดังนั้นการ

¹⁰⁶ มติชน (30 ธันวาคม 2525) : 12.

การเคลื่อนไหวคัดค้านจึงลดน้อยลง ในปี 2527 ปรากฏมีกิจกรรมของกลุ่มคัดค้านเพียง 5 ครั้งคือเดือนกุมภาพันธ์ในวันที่ 8 นายบุญส่ง เลพะกุลและดร.สุรพล สุตารา ได้เข้าพบชี้แจงข้อเท็จจริงต่อนายณรงค์ วงศ์วรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และล่วงถึงวันที่ 6 มิถุนายน นายไพโรจน์ สุวรรณกร รองอธิบดีกรมป่าไม้ ได้เข้าชี้แจงข้อเท็จจริงต่อคณะกรรมการวิชาการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและพลังงาน สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสมาชิก¹⁰⁷ วันที่ 22 มิถุนายน ตัวแทนนักศึกษาชมรมอนุรักษ์ฯ 15 สถาบัน ยื่นหนังสือและเอกสารการคัดค้านต่อเรือโทสุลี มหาสันทนะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ระหว่างวันที่ 22 - 23 มิถุนายน ปรากฏมีบทความของกลุ่มคัดค้านในหนังสือพิมพ์มติชน และผ่านไปจนถึงวันที่ 23 ธันวาคม 2527 ชมรมอนุรักษ์ฯ 15 สถาบัน จัดการอภิปรายด้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กล่าวสำหรับปี 2527 นี้ ปรากฏว่ากลุ่มคัดค้านได้ใช้ยุทธวิธี ดึงองค์กรอนุรักษ์ระหว่างประเทศเข้ามาเป็นแรงกดดัน กลุ่มคัดค้านที่มีบทบาทในการติดต่อกับองค์กรอนุรักษ์ระหว่างประเทศ คือมูลนิธิคุ้มครองชีวิตสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย และโครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ (เฉพาะกลุ่มหลังการติดต่อกันต่างประเทศจะเริ่มในปี 2529 เป็นต้นไป) ทั้งสองกลุ่มนี้จะมีความสัมพันธ์กับองค์กรอนุรักษ์ระหว่างประเทศที่แตกต่างกัน กล่าวคือ มูลนิธิคุ้มครองชีวิตสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยนั้น จะมีความสัมพันธ์กับองค์กรอนุรักษ์ระหว่างประเทศที่มีลักษณะเป็นสถาบันทางการหรือเป็นหน่วยย่อยขององค์การสหประชาชาติ (UN) เช่น UNEP เป็นต้น หรือบางองค์กรนั้นเป็นองค์กรกึ่งราชการที่ประกอบด้วยบุคคลระดับสูงทั้งทางราชการและธุรกิจของต่างประเทศเช่น WWF และ IUCN เป็นต้น ส่วนโครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาตินั้น องค์กรที่สัมพันธ์ด้วยจะเป็นองค์กรพัฒนาอกระบบราชการหรือกลุ่มนักกิจกรรมสังคม (activist) ที่สนใจปัญหาสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาระบบนิเวศวิทยา เช่น Friends of the Earth และ Asia - Pacific People's Environmental Network เป็นต้น

¹⁰⁷ กองกรรมาธิการสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, "บันทึกการประชุมร่วมกันของคณะกรรมการวิชาการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงานสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาครั้งที่ 3," 6 มิถุนายน 2527.

ทั้งนี้โดยกลุ่มคัดค้านมุ่งหวังที่จะให้องค์กรเหล่านี้ไปมีบทบาทในการคัดค้านต่อธนาคารโลก OECF เพื่อให้มีการทบทวนหรือยกเลิกโครงการให้กู้เงินเพื่อมาสร้างเขื่อน อันเป็นการสร้างความยุ่งยากให้แก่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตในการแสวงหาแหล่งทุนใหม่ ตลอดจนการแสดงการคัดค้านต่อรัฐบาลไทย เพื่อให้รัฐบาลมีความรอบคอบในการพิจารณาตัดสินใจ เพราะจำเป็นต้องคำนึงถึงภาพพจน์ระหว่างประเทศด้วย ดังเช่น กรณี WWF ได้เคยจัดทำหนังสือคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนไปยังธนาคารโลก และ OECF¹⁰⁸ หรือบางองค์กรได้ร่วมรณรงค์โดยการเขียนบทความเผยแพร่เกี่ยวกับการสร้างเขื่อนน้ำโจน ในวารสารด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศอีกด้วย เช่น ใน International Dams Newsletter, Ecologist และจดหมายเหตุของ IUCN เป็นต้น

การเข้าร่วมขององค์กรอนุรักษ์ระหว่างประเทศนั้น ในความเห็นของวิฑูรย์ เพิ่มพงศาเจริญ เทรษฎิกโครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่ปฏิบัติงาน ในการประสานงานกับองค์กรอนุรักษ์ฯ ระหว่างประเทศมีความคิดเห็นว่า ตั้งอยู่บนเหตุผล 2 ประการคือ

"ประการแรกปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสากล สัตว์ป่า พืชพรรณไม้ เราจะบอกว่าเป็นของประเทศเรา คนอื่นไม่เกี่ยวกันก็ไม่ได้ ป่าเขตร้อนเป็นสมบัติของโลก ถ้ามันหายไปมันกระทบต่อส่วนอื่นด้วย มันเป็นเรื่องระบบนิเวศน์ตรงนี้เองที่องค์กรระหว่างประเทศ เขาเห็นว่าเขาควรจะมีส่วนในเรื่องนี้ โดยไม่มีเส้นแบ่งของประเทศ ประการที่สอง ต่างประเทศเองก็มีส่วนในเรื่องนี้ เช่น ธนาคารโลก OECF มันเป็นแหล่งเงินทุนในการสนับสนุนเรื่องทุนสร้างเขื่อน ลำพังพวกเราเองความรู้ในเรื่องนี้อาจจะยังไม่เพียงพอ แต่องค์กรระหว่างประเทศเขาเจอปัญหาทำนองเดียวกันนี้มาหลายที่ และต้องเผชิญหน้ากับธนาคารโลกบ่อย ๆ เขามีประสบการณ์ มีความรู้ที่จะแลกเปลี่ยนกับเราได้"

¹⁰⁸ Bangkok Post (14 February 1983) : 3,

จากทัศนะของวิฑูรย์ฯ ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าวิฑูรย์ฯ ได้พิจารณาปัญหาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในประเทศไทยอย่างสัมพันธ์กับระบบนิเวศน์วิทยาโลกและจากการที่ผู้วิจัยได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับวิฑูรย์ฯ พอประมวลได้ว่า การมองปัญหาด้านการอนุรักษ์ของวิฑูรย์ฯ จะพิจารณาว่ามีความเกี่ยวข้องอย่างแยกไม่ออกกับปัญหาการเมืองภายในประเทศและระบบการเมืองโลกด้วยเช่นกัน ดังเช่นกรณีเขื่อนน้ำโจนซึ่งนอกจากวิฑูรย์ฯ จะยอมรับว่าประเด็นปัญหานี้มิใช่เป็นปัญหาด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแง่เดียวเท่านั้น หากแต่เป็นปัญหาทางการเมืองด้วย นั่นคือ เป็นปัญหาการตัดสินใจของรัฐบาลว่าจะเลือกการพัฒนาโดยการทำลายสภาพแวดล้อมหรือการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโดยแสวงหาหนทางใหม่ที่สูญเสียน้อยที่สุด และขณะเดียวกันวิฑูรย์ฯ ก็เห็นด้วยกับบทบาทขององค์กรอนุรักษ์ระหว่างประเทศที่จะเข้ามาหนุนช่วยในเรื่องนี้

ส่วนในปี พ.ศ. 2528 นั้น กิจกรรมคัดค้านของกลุ่มคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนไม่ปรากฏแต่อย่างใด ซึ่งการเจียบหายไปของกลุ่มคัดค้านนั้น จากการสัมภาษณ์ตัวบุคคลของกลุ่มคัดค้านเอง ประมวลได้ว่าการเคลื่อนไหวของกลุ่มคัดค้านนั้นจะสัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ซึ่งหากฝ่ายสนับสนุนไม่มีการดำเนินการอะไร ทางกลุ่มคัดค้านก็จะมีกิจกรรมอะไรออกมา ดังที่เอกชัย ตั้งบุญธินา อดีตกรรมการชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ กล่าวว่

"การจะทำอะไรต้องคำนึงถึงสถานการณ์ด้วย หากไม่มีประเด็นพอจะเคลื่อนไหว ความชอบธรรมมันก็จะยิ่งน้อย และการทำให้เจียบโดยไม่รื้อฟื้น อาจจะเป็นผลดีกับกลุ่มคัดค้านด้วย เพราะยิ่งนาน กฟผ.ก็ยิ่งลำบาก เพราะการลงทุนของโครงการมันคงจะมีปัญหา"¹⁰⁹

¹⁰⁹ สัมภาษณ์เอกชัย ตั้งบุญธินา, เรื่องเดียวกัน

ล่วงถึงปี 2529 เมื่อปรากฏข่าวว่ารัฐบาลหรือพื้นโครงการเขื่อนน้ำโจนขึ้นมาพิจารณาอีกครั้ง โดยคณะรัฐบาลเห็นชอบในหลักการ เมื่อ 11 มีนาคม 2529 ให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยดำเนินการในขั้นต้นเกี่ยวกับโครงการไฟฟ้าพลังน้ำแควใหญ่ตอนบน โดยการก่อสร้างโครงการยังไม่ดำเนินการ¹¹⁰ และคณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาและติดตามผลโครงการดังกล่าวนี้ โดยมีร.ท.ศุภี มหาสันตนะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธานในเดือนพฤษภาคม วันที่ 29 นางรตยา จันทรเพียร นายกสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม ได้ทำหนังสือคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน ถึงนายกรัฐมนตรี วันที่ 7 กรกฎาคม กลุ่มคัดค้านได้ขยายความคิดเห็นคัดค้านทางหน้าหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ถึงวันที่ 11 สิงหาคม ชมรมอนุรักษ์ฯ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ร่วมกับโครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ จัดการอภิปรายเรื่อง "เขื่อนน้ำโจน ความเคลื่อนไหวที่ยังคงอยู่" ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ 2 ตุลาคม นายไพโรจน์ สุวรรณกร¹¹¹ รองอธิบดีกรมป่าไม้ ดร.สุรพล สุดารา และดร.ทวีพงษ์ ศรีบุรี แห่งชมรมสภาวะแวดล้อมสยามได้เข้าชี้แจงต่อคณะกรรมการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมสภาผู้แทนราษฎร¹¹² และหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ฉบับวันที่ 23 ตุลาคม ได้ตีพิมพ์บทความคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนของกลุ่มคัดค้าน สิ่งที่น่าสนใจของการเคลื่อนไหวคัดค้านในปี 2529 นี้ คือได้มีการผลักดันของกลุ่มคัดค้านในกรุงเทพฯ ประสานกับผู้นำท้องถิ่นกาญจนบุรีร่วมกันก่อตั้งชมรมธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเพื่ออนาคตกาญจนบุรีขึ้น เมื่อเดือนกันยายน 2529 ภายหลังการก่อตั้งชมรมฯ ขึ้นมาแล้ว ชมรมก็ได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อคัดค้านโครงการเขื่อนน้ำโจนคือ การจัดนิทรรศการและการอภิปรายเรื่องทุ่งใหญ่นเรศวรระหว่างวันที่ 28 - 29 ธันวาคม 2529 และในงานดังกล่าวได้มีการสำรวจประชามติชาวกาญจนบุรีที่คัดค้านเขื่อนน้ำโจนด้วย นอกจากนี้ชมรมฯ ได้ผลักดันให้สภาจังหวัดกาญจนบุรีมีมติคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนในเวลาต่อมา

¹¹⁰ สัมภาษณ์นายวิระวัฒน์ อีระประสารัน, เรื่องเดียวกัน.

¹¹¹ นายไพโรจน์ สุวรรณกร ดำรงตำแหน่ง เลขาธิการสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ 2523 - ปัจจุบัน.

¹¹² กองกรรมาธิการ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, "บันทึกการประชุมคณะกรรมการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 4." 2 ตุลาคม 2529.

ข้อเด่นอีกประการหนึ่ง เกี่ยวกับยุทธวิธีการ เคลื่อนไหวคัดค้านของกลุ่มคัดค้านคือ ฆราวาญแนวทางกว้าง ๆ ของการเคลื่อนไหวคัดค้านไว้ร่วมกันเท่านั้น โดยที่แต่ละกลุ่ม ยังคง เอกลักษณะหรือการ เคลื่อนไหวตามความถนัดหรือจุดยืนของตนเองได้ ดังนั้น เมื่อ กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เปลี่ยงพฐำทางการ เมืองก็มิได้จุดดิ่งให้กลุ่มอื่น ๆ เปลี่ยงพฐำไปด้วย ประเด็นที่นับว่าต่างจากกรณีการเคลื่อนไหวของนักศึกษาหลัง เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่มีจะรวมศูนย์การ เคลื่อนไหว ซึ่ง เมื่อเกิดการ เปลี่ยงพฐำเพียงจุดใดจุดหนึ่งก็จะถูกรั้งให้ ขบวนทั้งขบวน เปลี่ยงพฐำตามไปด้วย

นอกจากวิธีการคัดค้านดังกล่าวข้างต้นแล้ว กลุ่มคัดค้านยังได้ใช้วิธีการติด ไปสเตอร์ และการจัดทำ เอกสาร เผยแพร่ข้อเท็จจริงในส่วนของกลุ่มคัดค้านด้วยเช่นกัน ลักษณะการติดไปสเตอร์มีทั้งการติด เพื่อสื่อสาร เชิญชวนให้ประชาชนติดตามการจัดกิจกรรม คัดค้านเขื่อนน้ำโจนของชมรมอนุรักษ์ฯ 15 สถาบัน และเพื่อสื่อข้อความคัดค้านเขื่อนน้ำโจน ในลักษณะที่เป็นการ เรียกร้องความสนใจจากสาธารณชน การติดไปสเตอร์ได้จัดทำหลายครั้ง¹¹³ และการจัดทำเอกสาร เพื่อ เผยแพร่ข้อเท็จจริง ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มคัดค้านได้ทำ เอกสารขึ้นมา หลายชิ้น เพื่อ เผยแพร่ข้อเท็จจริงในการคัดค้าน เฉพาะที่สามารถรวบรวมได้มีอยู่ 5 เล่มคือ

1. หยุดเถิด เขื่อนน้ำโจน 2526 (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2) จัดพิมพ์โดยสมาคม อนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม นายกสมาคมทนายความแห่งประเทศไทย นิยมไพโรสมาคม บริษัทสหพันธ์ส่งเสริมการ เกษตรและสื่อมวลชนหญิง
2. แผ่นดินไหวและผลกระทบ จัดพิมพ์โดยสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม และนิยมไพโรสมาคม
3. รายงานผลการสัมมนาผลดีผลเสียของโครงการไฟฟ้าพลังน้ำแควใหญ่ตอนบน เขื่อนน้ำโจน จัดพิมพ์โดยคณะศึกษามหาบัณฑิต กลุ่มวิชาสิ่งแวดล้อม 9 สาขา
4. ผลการศึกษาความบกพร่องของโครงการ เขื่อนน้ำโจน 46 ประการ จัดพิมพ์โดยคณะศึกษามหาบัณฑิตฯ และชมรมอนุรักษ์ฯ 15 สถาบัน
5. เขื่อนน้ำโจนความเจ็บปวดของแผ่นดิน จัดทำโดยชมรมอนุรักษ์ฯ 15 สถาบัน

¹¹³ สัมภาษณ์นายการวิก มามีชัย, เรื่องเดียวกัน.

บรรดาข้อมูลทางวิชาการและระบบ เหตุผลที่ปรากฏใน เอกสารเหล่านี้และที่เผยแพร่ผ่านหนังสือพิมพ์นั้น ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นทรัพยากรแห่งอิทธิพลและอำนาจของกลุ่มคัดค้าน ซึ่งเมื่อผนวกกับทักษะหรือความสามารถในการทำให้หนังสือพิมพ์รับ "ข้อมูลข่าวสาร" เหล่านี้แพร่ไปยัง "มหาชน" หรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ประกอบกับบรรดาวิธีการต่อสู้ดังกล่าวข้างต้น จึงยิ่งทำให้พลังอำนาจของกลุ่มคัดค้าน เข้มแข็งมากขึ้น

สำหรับประเด็นต่าง ๆ ที่ปรากฏในเอกสารเหล่านี้ ผู้วิจัยได้สรุปเสนอในลักษณะข้อคัดค้านและข้อโต้แย้ง ในบทที่ 6 ซึ่งว่าด้วยบทบาทของข้อมูลทางวิชาการและหนังสือพิมพ์ในกรณีปัญหาโครงการเขื่อนน้ำโจน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ยุทธวิธีการต่อสู้ของกลุ่มคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนนั้น ได้ใช้วิธีการต่อสู้ถึง 15 วิธีการด้วยกัน วิธีการที่ใช้มากที่สุดคือ การเข้าพบบุคคลสำคัญ หรือการเสนอข้อมูลของกลุ่มคัดค้านแก่บุคคลสำคัญ ซึ่งปรากฏว่าใช้วิธีการนี้ถึง 21 ครั้ง โดยแบ่งเป็นการเข้าพบบุคคลสำคัญ 9 ครั้ง และการเสนอข้อมูลแก่บุคคลสำคัญ 12 ครั้ง รองลงมาคือการจัดทำบทความหรือข้อเขียนอื่น ๆ เผยแพร่ทางหน้าหนังสือพิมพ์ปรากฏ 18 ครั้ง และรองลงมาคือการจัดอภิปราย 9 ครั้ง บรรดาวิธีการต่อสู้ของกลุ่มคัดค้านนั้นจะปรากฏความถี่อย่างมากในห้วงเวลาใดก็ตาม ซึ่งการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเคลื่อนไหวเพื่อผลักดันให้รัฐบาลตัดสินใจอนุมัติโครงการเขื่อนน้ำโจน

4. กลุ่มคัดค้านในความหมายของกลุ่มอิทธิพลทางการเมือง

ในที่นี้จะมุ่งหาคำตอบว่า บรรดา กลุ่มคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนนั้น มีลักษณะเป็นกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองหรือไม่ อย่างไร เมื่อพิจารณาภายใต้กรอบแนวคิดทางทฤษฎีว่าด้วย กลุ่มอิทธิพลทางการเมือง การพิจารณาในประเด็นนี้ก็เพื่อความเข้าใจมากขึ้นว่า โดยแท้จริงแล้ว กลุ่มคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน มิได้เป็นเพียงกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเท่านั้น หากในทางรัฐศาสตร์แล้ว การดำเนินงานของกลุ่มเหล่านั้น มีลักษณะเป็นกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองด้วย

ก่อนที่จะก้าวล่วงไปถึงการพิจารณาของกลุ่มคัดค้านในความหมายของกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองนั้น จำเป็นที่จะต้องทำการจำแนกลักษณะกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือขบวนการ

เคลื่อนไหวทางนิเวศวิทยา* เพื่อเป็นการทำความเข้าใจลักษณะร่วมของกลุ่มอนุรักษ์ หรือกลุ่มที่เข้ามาทำกิจกรรมการศึกษาค้นคว้าการสร้างเขื่อนน้ำโจน

กล่าวสำหรับกรณีประเทศไทยนั้น ขบวนการด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จะผูกติดมากับขบวนการนักศึกษาเป็นสำคัญ การเคลื่อนไหวด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือด้านนิเวศวิทยาครั้งสำคัญ ๆ ในอดีตนั้น ขบวนการนักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมเสมอ และกรณีเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 นั้น การเคลื่อนไหวกรณีการสกลอบล่าสัตว์ป่าในทุ่งใหญ่นเรศวรของกลุ่มนักศึกษาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ดูจะเป็นขบวนการที่จุดระเบิดกระทั่งเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ในลำดับต่อมา

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 แล้ว มีองค์กรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นในสังคมไทยหลายองค์กร รวมทั้งองค์กรอนุรักษ์ของนักศึกษาซึ่งเข้มแข็งและเติบโตมากขึ้น กิจกรรมในช่วงแรกเน้นการรณรงค์ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะให้ความสำคัญกับปัญหาการทำลายทรัพยากรและมลภาวะจากโรงงานอุตสาหกรรมเป็นหลัก เช่น การเคลื่อนไหวกรณี เหมโก้ โชคาแอส ฯลฯ อย่างไรก็ตาม บทบาทการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมยังคงปรากฏเป็นบทบาทของนักศึกษานิเวศวิทยาชนบทหนึ่ง และกลุ่มบุคคลที่สนใจเรื่องสิ่งแวดล้อมที่มีสถานภาพทางสังคมสูง อีกพวกหนึ่ง และเงื่อนไขทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ภายใต้ระบอบเผด็จการอำนาจนิยมของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ส่งผลให้กิจกรรมของกลุ่ม/องค์กร ประชาชนต่าง ๆ ถูกบีบคั้น จนต้องยุติบทบาทลง ซึ่งรวมทั้งกลุ่ม/องค์กรทางด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย จนกระทั่งภายหลังตุลาคม 2520 ซึ่งรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ถูกโค่นล้มลง เสรีภาพทางการเมืองก็เปิดกว้างมากขึ้น ได้เอื้ออำนวยให้ กลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ สามารถดำเนินกิจกรรมได้มากขึ้น รวมทั้งบรรดา

*เตชา ศิริภัทรและวิฑูรย์ เสียนจรรย์กุล กล่าวไว้ใน "นิเวศวิทยาและขบวนการทางนิเวศวิทยาปัจจุบัน" ปาจารย์สาร 14 (พฤษภาคม - มิถุนายน 2530) ว่า ความหมายของนิเวศวิทยาซึ่งเป็นที่เข้าใจร่วมกัน คือ "วิชาที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม"

กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย การเปลี่ยนแปลงของขบวนการทางนิเวศวิทยาในระยะหลังนี้ ได้มีการก่อตัวขึ้นของประชาชนในท้องถิ่น เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการเกิดขึ้นขององค์กร ที่มีแนวคิดเชิงนิเวศ - พัฒนา ตลอดจนมีการติดต่อเชื่อมโยงกับขบวนการนิเวศวิทยาโลก¹¹⁴ ในห้วงเวลาเดียวกันนั้น การรณรงค์เพื่อการอนุรักษ์สภาพธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ก็เป็นระลอกที่ปัญหาที่มีการเคลื่อนไหวเป็นอย่างมากในโลกตะวันตกด้วย อันเป็นเสมือนแรง กระตุ้นอีกทางหนึ่งต่อการตื่นตัวของผู้สนใจปัญหาสิ่งแวดล้อมในเมืองไทย และในกรณีของ เชื้อนน้ำใจนั้น ได้สะท้อนให้เห็นว่าบทบาทของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเมืองไทย มีการ ปรับตัวและขยายบทบาทนอกเหนือจากแวดวงของนักศึกษาและผู้มีสถานภาพสูงครอบคลุมไป ยังกลุ่มประชาชนในท้องถิ่น บรรดาองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) และการสร้างเครือข่าย ความสัมพันธ์กับองค์กรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศด้วย

สำหรับลักษณะของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่แสดงบทบาทในการคัดค้านการสร้าง เชื้อนน้ำใจ นั้น ผู้วิจัยจำแนกไว้เป็น 5 กลุ่มคือ

1. กลุ่มแนวคิดนิยมธรรมชาติ
2. กลุ่มแนวความคิดด้านวิชาการ
3. กลุ่มนักกิจกรรมสังคม (activists)
4. กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนด้านนิเวศวิทยา
5. กลุ่มพลังท้องถิ่น

ผู้วิจัยใคร่ขอทำความเข้าใจในเบื้องต้นก่อนว่า การจะสรุปว่ากลุ่มในขบวนการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตลอดจนกลุ่มอื่น ๆ ที่มาทำกิจกรรมการคัดค้านเชื้อนน้ำใจ สะท้อนแนว ทางใดแนวทางหนึ่ง โดยการพิจารณาเฉพาะกรณีเชื้อนน้ำใจนั้น อาจจะยังไม่เพียงพอ ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาประกอบกับกิจกรรมอื่น ๆ ในกรณีอื่น ๆ ด้วย ดังนั้น ในขั้นนี้คง ทำได้เพียงการ "ทดลอง" เสนอไว้เพื่อการตรวจสอบในการศึกษาครั้งต่อไป

¹¹⁴โปรดดูรายละเอียดใน เตชะ ศิริภัทร และวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, 4 เรื่องเดียวกัน, หน้า 26 - 33)

1. กลุ่มแนวคิดนิยมธรรมชาติ ลักษณะสำคัญของกลุ่มเหล่านี้คือ เป็นการรวมตัวกันของบรรดาผู้ที่สนใจรักและห่วงใยในความงดงามของธรรมชาติ เช่น สัตว์ป่า พันธุ์ไม้ สภาพแวดล้อมต่าง ๆ กลุ่มเหล่านี้มักมีกิจกรรมในการนำพาสมาชิก หรือผู้สนใจ ไปสัมผัสกับธรรมชาติ และมีส่วนสำคัญในการโฆษณาให้สาธารณชนเกิดความรักในธรรมชาติ วิฑูรย์ เพิ่มพงศาเจริญ เทรญญิกโครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ กล่าวถึงกลุ่มประเภทนี้ว่า

"เป็นกลุ่มที่มีพื้นฐานจากผู้ที่มีความงดงามในธรรมชาติ เพราะชอบสัมผัสกับธรรมชาติ กลุ่มจะมีบทบาทในการนำพาสมาชิกไปสัมผัสกับธรรมชาติในรูปแบบของการพักผ่อนและการผจญภัย กลุ่มเหล่านี้มีส่วนช่วยให้คนเกิดความรักในธรรมชาติ แต่มีข้อจำกัดในเชิงความคิดที่ไม่ค่อยยอมรับการเปลี่ยนแปลง และมองปัญหาเฉพาะจุดที่กระทบต่อธรรมชาติที่ตนรู้จัก และห่วงใย"¹¹⁵

และในกรณีเขื่อนน้ำโจนนั้น "กลุ่มนิยมธรรมชาติ เขาอาจจะบอกว่า ถ้าคุณไปสร้างในที่ที่ไม่กระทบธรรมชาติ มันก็อาจจะโอเค"¹¹⁶ ผู้วิจัยเห็นว่า กลุ่มคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนซึ่งสะท้อนแนวคิดในเชิงนิยมธรรมชาติ ประกอบด้วย สมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม และมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย

2. กลุ่มแนวคิดด้านวิชาการ กล่าวสำหรับกลุ่มประเภทนี้ มักจะมีลักษณะที่เป็นนักวิชาการหรือนักศึกษาที่ได้รับการศึกษาอบรมในด้านสิ่งแวดล้อม ตัวบุคคลในกลุ่มได้ผ่านการศึกษาด้านวิชาการเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม หรือสาขาที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์วิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของสิ่งแวดล้อมจากโครงการขนาดใหญ่ จึงมักมีส่วนสำคัญในการนำเอาความรู้ และประสบการณ์ของตนสนับสนุนกลุ่มคัดค้านอื่น ๆ

¹¹⁵ วิฑูรย์ เพิ่มพงศาเจริญ, "ข้อพิจารณาบางประการต่อขบวนการและทางเลือกในอนาคตของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสังคมไทย," ปาจารย์สาร 14 (พฤษภาคม - มิถุนายน 2530), หน้า 42.

¹¹⁶ สัมภาษณ์นายวิฑูรย์ เพิ่มพงศาเจริญ, เรื่องเดียวกัน.

วิฑูรย์ เพิ่มพงศาเจริญ นักกิจกรรมด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กล่าวถึงกลุ่มประเภทนี้ว่า

"กลุ่ม เหล่านี้จะมีข้อสรุปเชิงวิชาการเกี่ยวกับ เชื้อน
ตงนั้นไม่ว่าสร้างเชื้อนที่ไหน เขาก็ค้าน¹¹⁷ ส่วนผู้วิจัยเห็นว่า
ลักษณะเด่นของกลุ่มประเภทนี้ คือ การมีความรู้และ
ประสบการณ์เกี่ยวกับผลกระทบของ เชื้อนต่อสภาพแวดล้อม
ตงนั้น กลุ่มประเภทนี้จึงมีแนวโน้มที่จะค้านการสร้างเชื้อน
หากเชื้อนดังกล่าวมิได้มีการศึกษาผลดีผลเสียอย่างรอบคอบ
ในกรณีเชื้อนน้ำใจนั้น กลุ่มนี้ยืนยันว่า ผู้สนับสนุนโครงการ
ยังไม่ได้ศึกษาข้อมูลผลกระทบอย่างละเอียดรอบคอบ อีกทั้ง
ยังไม่สามารถยืนยันได้ว่าเชื้อนน้ำใจเกิดประโยชน์จริง และ
เป็นโครงการที่จำเป็นที่สุด ไม่สามารถหาโครงการอื่นมา
ทดแทนได้ กลุ่มที่สะท้อนแนวคิดด้านวิชาการ คือ คณะนักศึกษา
มหาวิทยาลัย 9 สาขา มหาวิทยาลัยมหิดล
และชมรมสภาวะแวดล้อมสยาม

3. กลุ่มนักกิจกรรมสังคม (activists) ลักษณะสำคัญของกลุ่มเหล่านี้

คือ เป็นการรวมตัวของบรรดาผู้ที่สนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรม
เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ยืนยันถือร่วมกัน การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเหล่านี้ บางกรณี
มิได้เป็นกิจกรรมที่หวังผลทางการเมือง แต่ในบางกรณีเป็นการเคลื่อนไหวทางการเมือง
หากมุ่งหวังผลให้กลไกของรัฐตัดสินใจเป็นไปตาม เป้าประสงค์ของกลุ่มตน ในกรณีเชื้อน
น้ำใจนั้น กลุ่มที่สะท้อนลักษณะนักกิจกรรมสังคม คือ ชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สภาพแวดล้อม 15 สถาบัน ชมรมกฎหมายพิทักษ์สิ่งแวดล้อม สมาคมนายความแห่ง
ประเทศไทย และชมรมประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย กรณีซึ่งกลุ่มเหล่านี้มิได้เคลื่อนไหว
ทางการเมือง หากแต่ดำเนินการเผยแพร่ความรู้อันเป็นผลงานของกลุ่มตน ในหมู่สมาชิก
หรือผู้สนใจอื่น ๆ หรือการจัดหาสวัสดิการภายในหมู่สมาชิก เป็นต้น ส่วนกรณีที่กล่าวได้ว่า
เป็นการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มเหล่านี้ คือ การคัดค้านการสร้างเชื้อนน้ำใจ
นั่นเอง ซึ่งทั้งสี่กลุ่มนี้จะทำการผลักดันต่อรัฐบาล ในรูปแบบที่เหมือนกัน และต่างกัน

¹¹⁷ เรื่องเดียวกัน.

ในบางกรณี เพื่อให้รัฐบาลตัดสินใจไม่สร้างเขื่อนน้ำโจน ชมรมอนุรักษ์ฯ 15 สถาบัน และ ชมรมกฎหมายพิทักษ์สิ่งแวดล้อม มิได้เคลื่อนไหวทางการเมืองในเรื่องอื่น นอกเหนือจาก ปัญหาสิ่งแวดล้อม แรงผลักดันให้สองกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองนั้น น่าจะมาจากวัตถุประสงค์ ของกลุ่ม ซึ่งมีเป้าหมายทางด้านการศึกษาพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม ทั้งในแง่ที่กลุ่มสามารถดำเนินการ ได้ด้วยตัวกลุ่มเอง และในแง่ที่ต้องผลักดันให้มีการใช้อำนาจรัฐ เพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อมที่กลุ่ม เห็นว่าควรรักษาไว้ ส่วนสมาคมทนายความแห่งประเทศไทย และชมรมประชาธิปไตย แห่งประเทศไทยนั้น นอกจากการเคลื่อนไหวทางการเมืองในกรณีเขื่อนน้ำโจนแล้ว อาจ เคลื่อนไหวในกรณีอื่น ๆ ด้วย เช่น สมาคมทนายความแห่งประเทศไทยเคลื่อนไหวในเรื่อง สถานพยาบาล หรือปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน เป็นต้น หรือชมรมประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย เสนอความคิดเห็นต่อรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาสสขม ปัญหาราคาน้ำมัน เป็นต้น เฉพาะสองกลุ่มที่มาร่วมเคลื่อนไหวในกรณีเขื่อนน้ำโจนนั้น มีที่มาจากการทำงานของ ชมรมประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย และสมาคมทนายความแห่งประเทศไทย เมื่อปี 2525 เป็นบุคคลคนเดียวกัน คือ นายประธาน ดวงรัตน์ เมื่อชมรมประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย สนใจกรณีเขื่อนน้ำโจน เนื่องจากเห็นว่า เป็นประเด็นทางเศรษฐกิจการเมืองที่ชมรมสนใจ ก็ได้ส่งผลให้นายประธาน ดวงรัตน์ นำไปผลักดันให้สมาคมทนายความแห่งประเทศไทย เคลื่อนไหว ในกรณีนี้ เนื่องจากมีแง่มุมทางกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของสมาคม ทนายความแห่งประเทศไทย

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนด้านนิเวศวิทยา ลักษณะสำคัญของกลุ่มประเภทนี้ คือ เป็นองค์กรพัฒนาเอกชน¹¹⁸ ที่ปฏิบัติงานพัฒนาในด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยา ซึ่งกลุ่มประเภทนี้ จะแตกต่างจากกลุ่มแนวคิดนิยมธรรมชาติในแง่ที่ว่า มิได้สนใจปัญหา ด้านสิ่งแวดล้อม เฉพาะในด้านสุนทรียภาพเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังมุ่งไปถึงการสนับสนุน การเติบโตของพลังประชาชน หรือชุมชน ในการแก้ปัญหาด้านนิเวศวิทยา ตลอดจนก่อ

---

¹¹⁸ คุณสมบัติร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชน นั้น ฝ่ายบริการองค์กรพัฒนาเอกชน โครงการอาสาสมัคร เพื่อสังคม ได้กล่าวไว้ในทำเนียบองค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทย (ฉบับย่อ) พ.ศ. 2526 ว่า

1. เป็นองค์กรเอกชนที่ดำเนินการโดยอิสระ (จากระบบราชการ) และ อยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการชุดหนึ่ง แต่ไม่จำเป็นต้องจดทะเบียน เป็นมูลนิธิ หรือ สมาคม
2. มีวัตถุประสงค์และแนวการทำงานที่เน้นบทบาทของประชาชนในการพัฒนา สังคมไทย
3. ปัจจุบันดำเนินกิจกรรมด้านกรรพัฒนาชุมชน การพัฒนากรรุ่ม เป้าหมาย เฉพาะหรือการพัฒนาสังคมโดยส่วนรวม หรือดำเนินกิจกรรมด้านการบริการกรรพัฒนา ต่าง ๆ
4. มุ่งดำเนินการเพื่อประโยชน์ของสังคม โดยไม่แสวงหาผลกำไร
5. ไม่ใช่องค์กรเอกชนระดับชุมชน เช่น คณะกรรการพัฒนาหมู่บ้าน หรือ กรรุ่มผลประโยชน์เฉพาะ เช่น สหภาพแรงงาน กรรุ่มเกษตรกร

กระแสผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในการแสวงหาทางเลือกเพื่อการฟื้นฟูระบบนิเวศวิทยาในระยะยาวด้วย¹¹⁹ กลุ่มประเภทนี้ เกิดจากการรวมตัวของอดีตนักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัย นักพัฒนา และนักวิชาการ ซึ่งลักษณะงานจะมีลักษณะของการผสมผสานระหว่างงานวิชาการในมหาวิทยาลัย งานกิจกรรมของนักศึกษา และงานพัฒนาท้องถิ่น รวมอยู่ด้วยกัน มีแผนงาน มีงบประมาณ และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเต็มเวลา โดยมีคำตอบแทนที่พอสมควรแก่การครองชีพได้ ในกรณีเชื่อนน้ำใจนั้น อาจกล่าวได้ว่า โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติตั้งอยู่ในกลุ่มประเภทนี้

5. กลุ่มพลังท้องถิ่น กลุ่มประเภทนี้ เป็นการรวมตัวกันของบรรดาผู้นำหรือนักการเมือง นักธุรกิจในท้องถิ่นกับประชาชน และข้าราชการระดับล่างและกลาง ซึ่งสนใจในปัญหาด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงหรือการถูกทำลายของสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น จึงรวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมในอันที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นของตนตระหนักและมีจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นนั้น ตลอดจนเพื่อให้กลไกของรัฐในระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทามาตรการ หรือเข้มงวดในการดำเนินการตามกฎหมาย เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น กลุ่มพลังท้องถิ่นนั้น อาจกล่าวได้ว่า ส่วนหนึ่งของการก่อเกิด เป็นผลจากการที่การขยายตัวของเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ระบบสื่อสารมวลชนครอบคลุมทั่วถึง บรรดาประชาชนในท้องถิ่นจึงได้เรียนรู้ประสบการณ์จากที่อื่นโดยทางสื่อมวลชน และในกรณีเชื่อนน้ำใจนั้น ยังมีปัจจัยในด้านการผลักดันจากกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในกรุงเทพฯ อีกด้วย จึงทำให้กลุ่มพลังท้องถิ่นสามารถรวมตัวกันได้เร็วขึ้น กลุ่มพลังท้องถิ่นในกรณีเชื่อนน้ำใจ คือ ชมรมธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเพื่ออนาคตกาญจนบุรี

การจำแนกกลุ่มต่าง ๆ ดังข้างต้นนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า มิใช่ข้อสรุปสุดท้ายเกี่ยวกับกลุ่มคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำใจ เป็นเพียงข้อสรุปภายใต้ข้อมูลและความเห็นของผู้วิจัยเท่านั้น โดยถือลักษณะเด่นของแต่ละกลุ่ม หรือจุดเน้นของแต่ละกลุ่มเป็นสำคัญ ซึ่งในประเด็นนี้ วิฑูรย์ เพิ่มพงศาเจริญ เற்றுฎิกโครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ อดีตนักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งปัจจุบันยังคงทำงานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในองค์การพัฒนาเอกชน ให้ความเห็นไว้อย่างน่าสนใจว่า

¹¹⁹ เอกสารแนะนำโครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ (ฮัดสำเนา)

"ผมเห็นความแตกต่างในกลุ่มเหล่านี้ เช่น บางกลุ่มอาจจะออกมาในเชิงสุนทรียภาพ สัตว์ป่า ป่าไม้ ซึ่งเป็นตระกูลนิยมธรรมชาติ บางกลุ่มก็มีข้อสรุปเชิงวิชาการเกี่ยวกับเขื่อน ดังนั้นไม่ว่าสร้างที่ใดก็ตาม หรือบางพวกอาจจะมองว่า เขื่อนมันเป็นเพียงรูปธรรมปัญหาหนึ่งของปัญหาใหญ่ นั่นก็คือ ปัญหาทางโครงสร้างเศรษฐกิจสังคม มันเป็นการผิดทิศผิดทางการพัฒนา ดังนั้นเขาก็ค้าน แต่ผมคิดว่ากลุ่มเหล่านี้มันไม่ได้แยกกันอย่างขาวกับดำ เพียงแต่เขามีจุดเน้นที่ต่างกัน อย่างบางพวกที่เขาสนใจด้านอนุรักษ์สัตว์ป่า ด้านป่าไม้ ก็ไม่ได้หมายความว่าเขาจะปฏิเสธผลกระทบอื่น ๆ เพียงแต่มีจุดเน้นที่ต่างกัน มีแบคกราวนด์ที่ต่างกัน¹²⁰

แต่อย่างไรก็ตาม วิฑูรย์ เพิ่มพงศาเจริญ ได้ขอออกตัวว่า ไม่ประสงค์จะจัดว่ากลุ่มใดสะท้อนแนวความคิดที่ตนจำแนกไว้ โดยกล่าวว่า "ผมไม่อยากจะพูดตรง ๆ เพราะเหมือนกับการใส่หมวกให้กลุ่มต่าง ๆ ผมอยากจะทำให้หลักการกว้าง ๆ ไว้เท่านั้น" ซึ่งการที่วิฑูรย์ เพิ่มพงศาเจริญ ไม่สามารถกล่าวอย่างตรงไปตรงมาอย่างถึงที่สุดได้ ก็เนื่องมาจากเกรงว่า จะเกิดความขัดใจบาดหมางระหว่างกลุ่มอนุรักษ์ อันจะนำมาซึ่งปัญหาในการประสานงานในอนาคต

ในการพิจารณาว่า กลุ่มคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน เป็นกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองหรือไม่อย่างไรนั้น ประเด็นนี้ จะกระทำโดยอาศัยแนวความคิดของ S.E. Finer ที่กล่าวว่า กลุ่มผลประโยชน์ หมายถึง "กลุ่มหรือสมาคมที่ต้องการจะมีอิทธิพลเหนือนโยบายของรัฐ ให้เป็นไปตามแนวทางของกลุ่มตน แต่ไม่ต้องการรับผิดชอบโดยตรงต่อการปกครองประเทศ" และแนวความคิดของ N.C. Hunt ที่อธิบายว่า "กลุ่มอิทธิพล (Pressure Group) คือ องค์กรใดก็ตามที่แสวงหาอิทธิพล อิทธิพลต่อนโยบายทางการเมือง โดยปราศจากความสนใจที่จะรับผิดชอบต่อการบริหารประเทศ"

¹²⁰ สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ เพิ่มพงศาเจริญ, เรื่องเดียวกัน.

อาจพิจารณาได้ว่า การดำเนินงานต่าง ๆ ของกลุ่มศึกษาค้นคว้าการสร้างเขื่อน
น้ำใจทั้ง 10 กลุ่ม มีลักษณะของการสร้างอิทธิพลหรือเพื่อเพิ่มอิทธิพลและอำนาจต่อการ
ตัดสินใจของรัฐบาล ทั้งโดยการโน้มน้าวและกดดันต่อรัฐบาล เพื่อให้รัฐบาลตัดสินใจตาม
ความต้องการของกลุ่มคน นั่นคือ การตัดสินใจไม่สร้างเขื่อนน้ำใจ เพื่อเป็นกอรอนุรักษ
สิ่งแวดล้อมเอาไว้ ทั้งนี้โดยที่กลุ่มเหล่านี้มิได้มีเป้าหมายที่จะเข้าไปรับผิดชอบต่อการบริหาร
ประเทศโดยตรง ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า กลุ่มศึกษาค้นคว้าเหล่านี้มีลักษณะเป็นกลุ่มอิทธิพลทาง
การเมือง

หรือหากจะพิจารณาโดยอาศัยแนวความคิดของ Francis G. Castles ที่
กล่าวว่ากลุ่มอิทธิพล คือ กลุ่มที่พยายามก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยการ
ดำเนินการผ่านกิจกรรมของรัฐบาลหรือไม่ก็ตาม และกลุ่มเหล่านี้มิใช่พรรคการเมือง โดย
จำแนกกลุ่มเหล่านี้เป็น 2 ประเภทคือ

1. กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) คือกลุ่มที่ตั้งขึ้นมาเพื่อปกป้อง
ผลประโยชน์ร่วมของกลุ่ม
2. กลุ่มทัศนคติ (Attitude Group) คือกลุ่มที่ตั้งขึ้นมาเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์
หรือคุณค่าที่จำเพาะเจาะจง โดยสมาชิกของกลุ่มอาจไม่ได้มีผลประโยชน์ร่วมกันแต่มีทัศนคติ
ร่วมกัน

จากแนวความคิดนี้ ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มอิทธิพลที่มีลักษณะของกลุ่มผลประโยชน์ คือ
สมาคมทนายความแห่งประเทศไทย ซึ่งดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ของผู้ประกอบวิชาชีพ
ทนายความ เป็นสำคัญ หากแต่สมาคมทนายความแห่งประเทศไทย ได้แสดงบทบาทในการ
ศึกษาค้นคว้าการสร้างเขื่อนน้ำใจเช่นเดียวกับกลุ่มศึกษาค้นคว้าอื่น ๆ ซึ่งการที่มีบทบาทเพิ่ม เช่นนี้อาจ
กล่าวได้ว่าสมาคมทนายความแห่งประเทศไทยนั้น เน้นกลุ่มทัศนคติที่มีทัศนคติพื้นฐานร่วมกัน
(value - oriented) ในด้านการอนุรักษสิ่งแวดล้อมเพียงแต่ขยายบทบาทมาในด้านการ
อนุรักษสิ่งแวดล้อม โดยกลุ่มให้เหตุผลว่าการเขื่อนน้ำใจนั้นมีแง่มุมเรื่องการละเมิดกฎหมาย
ของรัฐ ซึ่งกลุ่มสามารถที่จะเข้าไปปฏิบัติการเพื่อให้มีการลงโทษผู้กระทำผิด ในฐานะที่กลุ่ม
เป็นองค์กรของผู้ประกอบวิชาชีพทางด้านกฎหมาย

ส่วนกลุ่มอื่น ๆ นอกเหนือจากสมาคมทนายความแห่งประเทศไทยนั้น มีลักษณะเป็นกลุ่มทัศนคติ (Attitude Group) และบรรดากลุ่มคัดค้านเหล่านี้ อาจจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. กลุ่มทัศนคติในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป ซึ่งกลุ่มประเภทนี้ สมาชิกได้มีพื้นฐานอันเป็นทัศนคติร่วมกัน (Shared attitude) ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว และขณะเดียวกันก็มีทัศนคติร่วมกันในการคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนด้วย โดยกลุ่มเหล่านี้ ประกอบด้วยสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย คณะกรรมการนักศึกษาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม 15 สถาบัน โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ ชมรมกฎหมายพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ชมรมสภาวะแวดล้อมสยาม และคณะนักศึกษามหาวิทยาลัย กลุ่มวิชาสิ่งแวดล้อม 9 สาขา

2. กลุ่มทัศนคติร่วมในปัญหาด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีกิจกรรมทั่ว ๆ ไปในการเสนอแนวความคิดอันเป็นแนวทางของกลุ่มตนสำหรับการแก้ไขปัญหามันเมืองต่อรัฐบาล หรือกลไกของรัฐที่เกี่ยวข้องในปัญหานั้น ๆ กลุ่มประเภทนี้คือ ชมรมประชาธิปไตยแห่งประเทศไทยที่ได้พิจารณาว่า ปัญหาการสร้างเขื่อนน้ำโจนนั้น เป็นปัญหาเศรษฐกิจและการเมืองประการหนึ่ง ดังนั้น เฉพาะกรณีเขื่อนน้ำโจนนั้น ชมรมประชาธิปไตยจึงเป็นกลุ่มที่สมาชิกทัศนคติร่วมทางด้านปัญหาอื่นนอกเหนือปัญหาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หากแต่ได้มีทัศนคติร่วมกันในการคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน

กลุ่มทัศนคติร่วมทั้งสองกลุ่มดังกล่าวข้างต้น ได้พยายามผลักดันให้การตัดสินใจของรัฐบาลเป็นไปตามความต้องการของกลุ่มตน โดยการดำเนินกิจกรรมหลายรูปแบบด้วยกัน ซึ่งโดยนัยนี้ กลุ่มทัศนคติร่วมเหล่านี้จึงมีลักษณะเป็น "กลุ่มอิทธิพลทางการเมือง"

ดังได้นำเสนอข้างต้นนั้น ทำให้สามารถเข้าใจถึงลักษณะทั่วไปของกลุ่มคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนว่ามีความเป็นมา วัตถุประสงค์ กิจกรรม สมาชิก แหล่งทุน ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจนเป็นอย่างไร กลุ่มทั้ง 10 กลุ่มนั้นล้วนแต่มีตัวตนอยู่จริงหากแต่มีบางกลุ่มที่ยุติบทบาทลงไปแล้ว นอกจากนั้นยังชี้ให้เห็นถึงลักษณะทางยุทธวิธีของกลุ่มคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน ซึ่งมีวิธีการต่อสู้เพื่อแสวงหาและเพิ่มพูนอิทธิพล

และอำนาจของตน เพื่อส่งผลกระทบต่อจิตใจของรัฐถึง 15 วิธีการด้วยกัน และในประเด็น
สุดท้ายผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มคัดค้านตามลักษณะเด่นของแต่ละกลุ่มออกเป็น 5 ประเภทด้วยกัน
จากลักษณะและบทบาทของกลุ่มคัดค้านดังกล่าว ผู้วิจัยได้ชี้ในลำดับต่อมาว่า การดำเนินการ
ของกลุ่มเหล่านี้มีลักษณะเป็นกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองนั่นเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย